

Izvještaj o poštivanju ljudskih prava za 2008. godinu: Predgovor
Ured za demokraciju, ljudska prava i rad
[2008 Country Reports on Human Rights Practices](#)
25. veljače 2009.

Ljudski napredak ovisi o ljudskome duhu. Ova očita istina nikad nije bila očitija nego danas, kad izazovi novog stoljeća zahtijevaju da skupimo čitav niz ljudskih talenata kako bismo svoju zemlju i svoj svijet odveli naprijed.

Jamčenje prava svakome muškarcu, ženi i djetetu da u potpunosti sudjeluje u društvu i ostvari svoje mogućnosti koje mu je Bog dao, ideal je koji pokreće našu naciju od njezina osnutka. Ono je utkano u UN-ovu Opću deklaraciju o pravima čovjeka, a vidjelo se i u inauguracijskom govoru predsjednika Obame, kad nas je podsjetio da svaki naraštaj mora prenosi uvjerenje „da su svi jednaki, da su svi slobodni i svi zaslužuju priliku da teže potpunoj sreći“.

Naša vanjska politika mora također promicati svoje bezvremenske vrijednosti koje ljudima omogućuju da govore, razmišljaju, štuju i slobodno se okupljaju, da vode svoj poslovni i obiteljski život dostojanstveno, i da znaju da su im snovi o boljoj budućnosti dostupni.

Promicanje ljudskih prava veoma je važan dio naše vanjske politike. Ne samo da ćemo težiti tome da živimo u skladu sa svojim idealima na američkom tlu, nego ćemo tražiti veće poštivanje ljudskih prava od drugih zemalja i naroda u svijetu. Dio našeg posla provodit će se na sastancima vlade i tijekom službenih dijaloga, što je važno za promicanje ovog cilja. Ali nećemo se pouzdati samo u jedan pristup rješavanja tiranije i pokoravanja koji slabe ljudski duh, ograničavaju ljudske mogućnosti i podrivaju ljudski napredak.

Od ovoga ćemo napraviti globalno nastojanje koje ne obuhvaća samo vladu. Surađivat ćemo s nevladinim organizacijama, tvrtkama, vjerskim vođama, školama i sveučilištima, te pojedincima, a svi oni imaju veoma važnu ulogu u stvaranju svijeta u kojem se ljudska prava uvažavaju, poštuju i štite.

Naša predanost ljudskim pravima potaknuta je vjerom u naše moralne vrijednosti, kao i znanjem da povećavamo vlastitu sigurnost, blagostanje i napredak, kad ljudi u drugim zemljama izlaze iz sjene i okova, kako bi dobili priliku i prava u kojima mi uživamo i koja njegujemo.

U tom duhu, predajem Izvještaj State Departmenta o poštivanju ljudskih prava po zemljama za 2008. godinu Američkom kongresu.

Hillary Rodham Clinton
Državna tajnica

Izvještaj o ljudskim pravima za 2008.: Pregled i zahvale
Ured za demokraciju, ljudska prava i rad
[2008 Country Reports on Human Rights Practices](#)
25. veljače 2009.

Zašto se pripremaju izvještaji

Ovaj izvještaj State Department predaje Kongresu u skladu s poglavljima 116(d) i 502(b) izmijenjenog Zakona o međunarodnoj pomoći iz 1961. godine. Zakon propisuje da će državni tajnik do 25. veljače prenijeti Predsjedniku Zastupničkog doma i Odboru za međunarodne odnose Senata "potpuni izvještaj o stanju međunarodno priznatih ljudskih prava definiran u potpoglavlju (A) u zemljama koje primaju pomoć u sklopu ovog dijela, i (B) u svim ostalim stranim zemljama članicama Ujedinjenih naroda koje inače nisu obuhvaćene izvještajem o ljudskim pravima u sklopu ovog zakona." Također smo uključili izvještaje o nekoliko zemalja koje ne spadaju u kategorije ustanovljene ovim zakonskim aktima i stoga se zahtjev Kongresa na njih ne odnosi.

Odgovornost Sjedinjenih Država da se zalaže za međunarodne standarde ljudskih prava postala je službena početkom 1970-ih godina. 1976. godine Kongres je donio zakone kojima je uspostavljena dužnost Koordinatora ljudskih prava u State Departmentu, koji je poslije promaknut na Pomoćnika državnog tajnika. 1994. godine Kongres je uspostavio dužnost višeg savjetnika za ženska prava. Kongres je također usvojio zakon o tome da američka međunarodna i trgovinska politika uzme u obzir ljudska prava i radnička prava neke zemlje i da se izvještaji o zemljama predaju Kongresu jednom godišnje.

Kako se izvještaji pripremaju

1993. godine Državni tajnik dodatno je ojačao nastojanja vezana uz ljudska prava naših veleposlanstava. Svi odjeli u svim veleposlanstvima trebali su dati podatke i potkrijepiti izvještaje o kršenjima ljudskih prava, a učinjena su i nova nastojanja da se povežu programi misija radi unapređenja ljudskih prava i demokracije. 1994. godine Ured za ljudska prava i humanitarna pitanja reorganiziran je i ime mu je promijenjeno u Ured za demokraciju, ljudska prava i rad, čime se odražava šire područje i konkretniji pristup isprepletenim pitanjima ljudskih prava, radničkih prava i demokracije. U sklopu tog nastojanja Godišnji izvještaji o poštivanju ljudskih prava po zemljama predstavljaju kontinuirano nastojanje Ureda u izvještavanju o kršenjima ljudskih prava. Ti izvještaji su odraz rada stotina zaposlenika State Departmента, Diplomatske službe i ostalih zaposlenika američke vlade, kako u Washingtonu, tako i u inozemstvu.

Naša veleposlanstva koja su pripremila prvobitne nacrte izvještaja, prikupljala su podatke tijekom cijele godine iz velikog broja izvora iz cijelog političkog spektra, uključujući vladine dužnosnike, pravnike, izvore oružanih snaga, novinare, promatrače ljudskih prava, akademike i radničke aktiviste. Ovo prikupljanje podataka može biti opasno i dužnosnici američke diplomatske službe često daju sve od sebe pod napornim i katkad opasnim uvjetima, da istraže dojave o kršenju ljudskih prava, nadgledaju izbore i pomažu

ugroženim pojedincima, kao što su politički disidenti i branitelji ljudskih prava, čija prava njihove vlade ugrožavaju.

Nakon što su veleposlanstva dovršila nacrte izvještaja, tekstovi su poslani u Washington da ih Ured za demokraciju, ljudska prava i rad u suradnji s ostalim uredima State Departmenta ponovo pregleda. Pri potkrepljivanju, analiziranju i uređivanju izvještaja dužnosnici State Departmenta oslanjali su se na vlastite izvore podataka. Oni su uključivali izvještaje koje su osigurale skupine za ljudska prava iz SAD-a i drugih zemalja, dužnosnici stranih vlada, predstavnici Ujedinjenih naroda i ostalih međunarodnih i regionalnih organizacija i ustanova, te stručnjaci s akademija i iz medija. Dužnosnici su se također savjetovali sa stručnjacima za radnička prava, pitanja izbjeglica, vojne i političke tema, pitanja žena i pravna pitanja. Vodeće načelo bilo je osigurati objektivnu, temeljitu i poštenu procjenu svih dostupnih podataka.

Ovdje prikupljeni izvještaji koristit će se kao sredstvo oblikovanja politike, vođenja diplomacije i pružanja pomoći, obuke i raspodjele ostalih sredstava. Također će poslužiti kao temelj za suradnju američke vlade s privatnim skupinama u promicanju poštivanja međunarodno priznatih ljudskih prava.

Izvještaji o ljudskim pravima po zemljama pokrivaju međunarodno priznata prava pojedinaca, građanska, politička i radnička prava, kao što je određeno Općom deklaracijom o ljudskim pravima. Ova prava uključuju slobodu od mučenja ili okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja, od produljenog pritvaranja bez optužbi, od nestanaka ili tajnog pritvaranja i od ostalih očitih kršenja prava pojedinca na život, slobodu i sigurnost.

Cilj općih ljudskih prava jest uključiti poštivanje ljudskog dostojanstva u vladu i pravosuđe. Svi ljudi imaju neotuđivo pravo promijeniti vladu miroljubivim sredstvima i uživati temeljne slobode, kao što je sloboda izražavanja, udruživanja, okupljanja, kretanja i vjeroispovijesti, bez diskriminacije na temelju rase, vjere, nacionalnog podrijetla ili spola. Pravo na pristupanje sindikatima nužan je uvjet slobodnog društva i gospodarstva. Stoga se u izvještajima procjenjuju ključna međunarodno priznata radnička prava, uključujući pravo na udruživanje, pravo na organiziranje i skupno pregovaranje, zabrana prisilnog rada, stanje dječjeg rada, minimalna dob kod zapošljavanja djece i prihvatljni radni uvjeti.

U uredu za demokraciju, ljudska prava i rad, u uredništvu tima za izradu izvještaja nalaze se sljedeće osobe: glavni urednik Stephen Eisenbraun; direktori ureda: Bruce Connuck, Kay Mayfield, and Michael Orona; viši urednici: Jonathan Bemis, Douglas B. Dearborn, Daniel Dolan, Jerome L. Hoganson, Patricia Meeks Schnell, Julie Turner, and Rachel Waldstein; urednici: Naim Ahmed, Sabrina Bahir, Joseph S. Barghout, Katherine Berglund, Sarah Beringer, Alisha Bhagat, Sarah Buckley, Laura Carey, Elise Carlson-Rainer, Ebenezer Concepcion, Sharon C. Cooke, Susan Corke, Stuart Crampton, Frank B. Crump, Mollie Davis, Courtney Dell, Morton Dworken, Jennifer Evans, Verinda Fike, Joan Garner, Karen Gilbride, Jeffrey Glassman, Edward Grulich, Cheryl Harris, Patrick Harvey, Matthew Hickey, Alexandra Hoey, Victor Huser, Stan Ifshin, Sami Jiries,

Simone Joseph, Jennifer King, Jane Kim, Sidney Kwiram, Lawrence Lesser, Jessica Lieberman, Katie McLain, John McKane, Michael McKenna, Gregory Maggio, Jessica Megill, Nicole Morales, David Mikosz, Leonel Miranda, Stephen E. Moody, Jennie Munoz, Sandra Murphy, Daniel L. Nadel, Catherine Newling, Susan O'Sullivan, Meredith Pierce, Drue Preissman, Peter Sawchyn, Amy Schmisseur, Wendy Silverman, Erin Spitzer, Rachel Spring, Brian Stout, James Todd, Rachel Waldstein, Nicole Wilett, Mikel Wood, i Isabelle Zsoldos; pomoćni urednik: Lynne Davidson; pomoćnici urednika: Adrienne Bory, Karen Chen, Carol Finerty, Elizabeth Mokaba, i Kimberly Jorgensen; te tehnička asistentica Eunice Johnson.

Izvještaj o poštivanju ljudskih prava za 2008. godinu: Uvod
Ured za demokraciju, ljudska prava i rad
[2008 Country Reports on Human Rights Practices](#)
25. veljače 2009.

Godina koja je upravo završila bila je obilježena trima trendovima: sve većom potražnjom za većim osobnim i političkim slobodama u svijetu, nastojanjima vlada da ograniče te slobode i daljnjom potvrdom činjenice da su ljudska prava najveća u demokratskim društvima sa živim civilnim društvima.

Ovi izvještaji koji se sastavljaju po nalogu Kongresa opisuju uspješnost vlada u cijelom svijetu u 2008. godini u praktičnom provođenju svojih međunarodnih obveza vezanih uz ljudska prava. Nadamo se da će oni pomoći da se usredotoči pozornost na kršenja ljudskih prava i da se počne djelovati na njihovom zaustavljanju. Istodobno se nadamo da će teško stečeni napredak u ljudskim pravima zabilježen u izvještajima ohrabriti one koji se još bore za svoja prava, često u zastrašujućim okolnostima.

Ovi će izvještaji utjecati na donošenje politike američke vlade i poslužit će kao reference ostalim vladama, vladinim ustanovama i nevladinim organizacijama, zagovornicima ljudskih prava i novinarima. Vanjska politika Sjedinjenih Država nije usredotočena samo na učinkovitu obranu, nego i na živu diplomaciju i svesrdnu pomoć političkom i gospodarskom razvoju. Živa politika ljudskih prava potvrđuje američke vrijednosti i unapređuje naše nacionalne interese. Kao što je predsjednik Obama naveo u svom inauguracijskom govoru: „Amerika je prijatelj svake zemlje i svakog muškarca, žene i djeteta koji traže mirnu i dostojanstvenu budućnost (...) ali neka znaju oni koji se održavaju na vlasti pomoću korupcije i prevare i zabranom drukčijeg mišljenja, da su na pogrešnoj strani povijesti, ali da ćemo im pružiti ruku ako žele otpustiti stisak“.

Od osnutka naše vlastite zemlje nastojali smo ispraviti nepravde i u potpunosti se zalagati za poštivanje temeljnih sloboda za sve naše građane. Ta nastojanja poticao je i podržavao transparentan, demokratski sustav vladavine, vladavina zakona, vitalni slobodni mediji i, što ja najvažnije, građanski aktivizam naših stanovnika.

I dok objavljujemo ove izvještaje, State Department zna da je poštivanje ljudskih prava u Sjedinjenim Državama pod budnim okom domaće i međunarodne javnosti. Kao što je predsjednik Obama nedavno jasno rekao: „Ne možemo birati između sigurnosti i naših idea“. Gledišta drugih u međunarodnoj zajednici, bilo da je riječ o drugim vladama ili nevladinim čimbenicima, o našoj uspješnosti ne smatramo miješanjem u naše unutarnje stvari, pa tako ni druge vlade ne bi trebale izražavanje o njihovoj uspješnosti gledati na taj način. Mi i sve druge suverene zemlje imamo međunarodnu obvezu poštivati jedinstvena ljudska prava i slobode naših građana, i drugi imaju odgovornost podići glas kad smatraju da se te obveze ne ispunjavaju.

Američka vlada će nastaviti slušati i otvoreno odgovarati na izraze zabrinutosti vezane uz našu praksu. Nastavit ćemo predavati izvještaje međunarodnim tijelima u skladu sa

svojim obvezama koje imamo u sklopu raznih povelja o ljudskim pravima koje smo potpisali. Zakoni, načela i prakse Sjedinjenih Država značajno su se razvili posljednjih godina, i nastaviti će se razvijati. Na primjer, 22. siječnja 2009. predsjednik Obama potpisao je tri izvršne naredbe o zatvaranju zatvora u Guantanamu i reviziji politike američke vlade o pritvaranju i ispitivanju.

Podatke sadržane u ovim izvještajima dobili smo od vlada i multilateralnih institucija, od nacionalnih i međunarodnih nevladinih skupina i od akademika, pravnika, vjerskih skupina i medija. Izvještaji su prošli dugotrajan proces provjere činjenica, kako bismo osigurali visoke standarde točnosti i nepristranosti. Svaki izvještaj za pojedinu zemlju govori za sebe. Međutim, mogu se izvući neka opća zapažanja zajednička za sve.

Prvo: u 2008. godini nastavljeno je kršenje zahtjeva za većom osobnom i političkom slobodom u mnogim zemljama u svijetu. Zabrinjavajući broj zemalja nametnuo je mučne, restriktivne ili represivne zakone i propise vezane uz rad nevladinih organizacija i medija, uključujući Internet. Mnogi hrabri zaštitnici ljudskih prava koji su se miroljubivo zalagali za vlastita prava i prava svojih sunarodnjaka bili su mučeni, upućivane su im prijetnje, uhićivani su, zatvarani, ubijani ili su podvrgnuti žestokoj odmazdi bez ikakvog suđenja.

Druge: kršenja ljudskih prava i dalje ostaju simptom dubljeg nefunkcioniranja unutar političkih sustava. Najteža kršenja ljudskih prava događala su se u zemljama gdje su neodgovorni vladari provodili nesmetanu moć ili je došlo do nefunkcioniranja ili pada vlade, što je često bilo pogoršano ili izazvano unutarnjim ili vanjskim sukobom.

Treće: mnogo je izglednije da će zdravi politički sustavi poštivati ljudska prava. Zemlje u kojima su ljudska prava bila najzaštićenija i najviše su se poštivala odlikovala su se sljedećim izbornim, institucionalnim i društvenim elementima:

- Slobodnim i poštenim izbornim procesom koji ne uključuje samo pošteno glasovanje i pošteno prebrojavanje glasova na dan izbora, nego i sve pripremne radnje koje omogućuju pravu konkureniju i puno poštivanje slobode izražavanja, miroljubivog okupljanja i udruživanja;
- Reprezentativnom, odgovornom, transparentnom, demokratskom institucijom vlade, uključujući neovisno sudstvo, temeljeno na vladavini zakona, koje osigurava da će demokratski izabrani vođe i vladati na demokratski način, te da će odgovarati na volju i potrebe naroda; i
- vitalnim civilnim društvima, uključujući nezavisne nevladine organizacije i slobodne medije.

Čak i u zemljama u kojima su postojali ovi elementi, zasigurno je katkad bilo kršenja ljudskih prava. Demokratski izbori mogu biti okaljani nepravilnostima. Može doći do zlorabe vlasti i podbacivanja pravde. Države sa slabim institucijama demokratske vlade i slabim gospodarstvom katkad ne mogu zadovoljiti potrebe i očekivanja svog naroda za boljim životom. Korupcija može potkopati povjerenje javnosti. Segmenti stanovništva koji su dugo bili marginalizirani u nekim zemljama tek moraju uživati u punom sudjelovanju u životu svojih zemalja. Nesigurnost kao posljedica unutarnjih

sukoba ili sukoba s drugom državom može sprječiti poštivanje ljudskih prava i zakočiti njihov napredak. Ali kad postoje ti izborni, institucionalni i društveni elementi, puno su veći izgledi da će se problemi riješiti, da će se primijeniti korektivne mjere i da će doći do poboljšanja.

Zajednički gledano, ova tri trenda potvrđuju neprestanu potrebu da vitalna diplomacija Sjedinjenih Država djeluje i podigne glas protiv kršenja ljudskih prava, dok naša zemlja istodobno pomno revidira vlastito ponašanje. Ovi trendovi dodatno potvrđuju potrebu da se diplomacija kombinira s kreativnim strategijama koje mogu pomoći u razvoju zdravih političkih sustava i pružanju potpore civilnom društvu.

Čitatelji će u dalnjem tekstu pronaći pregled, s naglaskom na ključne trendove u svakoj od geografskih regija. Iza svakog regionalnog pregleda slijedi sažeti prikaz odabranih zemalja (po abecednom redu) koje su izabrane zbog uočljivih promjena – pozitivnih, negativnih ili mješovitih – koje su zabilježene tijekom kalendarske 2008. godine. Šire i detaljnije podatke možete pronaći u izvještajima za pojedinu zemlju.

Pregled po regijama

Afrika

Nekoliko je afričkih zemalja djelovalo kao stabilizacijska sila na kontinentu i kao moćni primjer mira i stabilnosti koji dolazi s poštivanjem vladavine zakona. Međutim, ljudska prava i demokratski razvoj u toj regiji tijekom godine su i dalje bili suočeni s velikim problemima, osobito u brojnim zemljama u kojima haraju sukobi i u onima u kojima je vladavina zakona tek u povojima ili je nije bilo.

U mnogim zemljama civilni su i dalje trpjeli zlostavljanje vladinih snaga sigurnosti koje su nekažnjeno djelovale. U nekoliko zemalja i dalje je bilo velikih problema sa sustavnim mučenjem koje su snage sigurnosti primjenjivale na pritvorenike i zatvorenike, a uvjeti u pritvorima i zatvorima često su bili nehigijenski i opasni za život. Mnogi pritvorenici dugo su bili pritvoreni, čekajući suđenje mjesecima ili godinama.

Za zemlje poharane sukobima okončanje nasilja i dalje je bila osnovna stvar u poboljšanju stanja ljudskih prava. Zaraćene strane nisu provodile političke sporazume koji su trebali donijeti mir i stabilnost. Nasilni sukob nastavio se ili je ponovno buknuo u Demokratskoj Republici Kongo, Somaliji, Sudanu i doveo do masovnih ubojstava, silovanja i do velikog broja prognanih civila. Sudanska vlada nastavila je surađivati s paravojnim postrojbama Janjaweeda u bombardiranju i uništavanju sela, ubijanju i protjerivanju stotina tisuća nevinih civila iz njihovih domova.

Autoritarna vladavina i dalje je bila obilježje mnogih afričkih zemalja. Na primjer, u Zimbabveu je Mugabeov režim primjenjivao kampanju terora koja je dovela do ubojstva, nestanka i mučenja stotina članova i pristaša opozicijske stranke, nakon izbora održanih 29. ožujka koji nisu bili slobodni i pošteni. Vladino ugnjetavanje, ograničenja i loša vladavina doveli su do raseljavanja desetaka tisuća ljudi, povećane nesigurnosti vezane

uz hranu, te su uzrokovali i epidemiju kolere u kojoj je do kraja godine poginulo 1.500 ljudi. Prethodno odgođeni predsjednički izbori dodatno su odgođeni u Obali Bjelokosti. Državnim udarom svrgnuta je demokratski izabrana vlada u Mauritaniji. Nakon smrti dugogodišnjeg predsjednika Gvineje Lansane Contea, vojna je hunta zaposjela vlast u državnom udaru i raspustila ustav.

Međutim, tijekom godine bilo je i svjetlih točaka. U Angoli su održani prvi izbori od 1992. godine, a u Gani i Zambiji su održani miroljubivi, uredni i demokratski izbor. U Nigeriji je prevladalo poštivanje procedure i vladavine zakona, kad su opozicijski kandidati iz predsjedničkih izbora iz 2007. godine ispoštovali odluku Nigerijskog vrhovnog suda u kojoj se potvrđuje izbor predsjednika Umaru Musa Yar'Adue. Međunarodni kazneni sud Ujedinjenih naroda za Ruandu osudio je bivšeg pukovnika ruandske vojske na kaznu doživotnog zatvora zbog organiziranja militanata odgovornih za ubojsvo osamsto tisuća pripadnika plemena Tutsi i umjerenih Hutua, tijekom genocida koji se u Ruandi dogodio 1994. godine.

Odabrani pomaci po zemljama

Stanje ljudskih prava u Demokratskoj Republici Kongo (DRK) dodatno je pogoršano tijekom godine, čime je ozbiljno potkopan napredak zemlje od nacionalnih izbora 2006. godine. Unatoč siječanskom potpisivanju mirovnog sporazuma iz Goma i nazočnosti mirovnih snaga UN-a, tijekom cijele godine nastavljene su borbe u Sjevernom i Južnom Kivu. Snage sigurnosti i sve naoružane skupine nastavile su nekažnjeno djelovati, teško kršeći ljudsk prava, između ostalog proizvoljnim ubojstvima, nestancima, proizvoljnim uhićenjima i pritvaranjima, mučenjem, silovanjem, pljačkanjem i vojačenjem djece. Sukob je nastavio poticati najgoru humanitarnu krizu u Africi, što je dovelo do umiranja čak 45.000 stanovnika Konga na mjesec, do ukupno milijun prognanika u zemlji i desetaka napada na humanitarne radnike od strane naoružanih skupina. Bilo je sve više seksualnog nasilja, uključujući više od 2.200 registriranih slučajeva silovanja u lipnju samo u Sjevernom Kivuu. U cijeloj su zemlji snage sigurnosti zlostavljale, tukle, zastrašivale i uhićivale zagovornike ljudskih prava i novinare, što je dovelo do značajnog pogoršanja slobode tiska.

Loše stanje ljudskih prava u **Eritreji** pogoršano je, a vlada je nastavila ozbiljno kršiti ljudska prava, uključujući nekažnjena nezakonita ubojstva od strane snaga sigurnosti. Vladajuća Narodna fronta za demokraciju i pravdu (PFDJ) jedina je zakonita politička stranka, a otkako je Eritreja stekla neovisnost 1993. godine, nisu održani nacionalni izbori. Ustav, koji je potvrđen 1997. godine, nikad nije ušao u primjenu. I dalje su zabranjene neovisne novine, a većina neovisnih novinara bila je u pritvoru ili je pobegla iz zemlje. U 2008. godini vlada je pojačala novačenje mladih ljudi u nacionalnu vojsku. Vjerodostojni izvještaji govore o tome da su oni koji su pokušali izbjegći novačenje bili mučeni u pritvoru, a snage sigurnosti ubijale su osobe koje su pokušali prijeći granicu i ući u Etiopiju. Vjerska sloboda, koja je već ionako bila ozbiljno ograničena, još je pogoršana. Krajem godine više od 3.200 kršćana iz neregistriranih skupina bilo je pritvoreno u zatvorima, kao i više od 35 voda i župnika Pentekostalnih crkava, od kojih su neki bili zatočeni više od tri godine a da nije podignuta optužnica i nije im suđeno.

Najmanje trojica vjerskih zatvorenika umrla su u zatočeništvu tijekom godine, uslijed mučenja i nedostatka medicinske skrbi.

Nasilje koje je uslijedilo nakon lokalnih parlamentarnih i predsjedničkih izbora u Keniji u prosincu 2007. godine, završeno je u veljači, kad je međunarodni proces posredovanja doveo do sporazuma o osnivanju koalicijske vlade, u sklopu koje je predsjednik Mwai Kibaki zadržao funkciju, a opozicijski kandidat Raila Odinga imenovan je na novu funkciju premijera. Političko rješenje uspostavilo je reformirani okvir za istragu i rješavanje uzroka nasilja u kojemu je poginulo otprilike 1.500 osoba, a raseljeno više od 500.000. Napredak reforme bio je polagan, a nastojanja da se riješe gospodarske i društvene posljedice nasilja nisu bila potpuna. Osim toga, slanje snaga sigurnosti na planinu Elgon s ciljem obračuna s paravojnim postrojbama dovelo je do kršenja ljudskih prava od strane snaga sigurnosti.

Stanje ljudskih prava u **Mauritaniji** je pogoršano, a tome su doprinijela ograničena prava građana da promijene vladu, proizvoljna uhićenja i politička zatvaranja predsjednika i premijera nakon državnog udara 6. kolovoza. Predsjednik je pušten iz pritvora u prosincu. Međutim, krajem godine vojna junta poznata pod nazivom Visoko državno vijeće, ostala je na vlasti, s generalom Mohamedom Azizom na čelu države. Pripadnici međunarodne zajednice, uključujući Afričku uniju, snažno su osudili državni udar. Prije udara 6. kolovoza, tada demokratski izabrana vlada podupirala je prihvatanje novog zakona kojim se ukida ropstvo i pojačala javnu raspravu o pitanjima koja su prije bila tabui, poput etničke podijeljenosti i društvenih nepravdi. Ta je vlada također podupirala nastojanja u nacionalnoj pomirbi vezano uz protjerivanje Mauritanaca afričkog podrijetla koje se događalo od 1989. do 1991. godine, pokretanjem programa vraćanja u zemlju u suradnji s UN-ovim Visokim povjerenikom za izbjeglice (UNHCR).

U **Nigeriji** su sudovi nastavili donositi presude o rezultatima nepoštenih predsjedničkih, guvernerskih i zakonodavnih izbora iz 2007. godine. 12. prosinca Vrhovni je sud odbacio žalbe dvojice glavnih predsjedničkih kandidata iz redova oporbe, te potvrdio izbor predsjednika Yar'Adua. Dvojica oporbenih vođa poštovala su odluku suda. Tijekom godine izborni sudovi poništili su devet izbora za senat i 11 izbora za guvernera. Nastavljeno je nasilje u području delte Nigera, u kojemu se proizvodi nafta, gdje je više od četiristo osoba (državljanina Nigerije i stranaca) oteto u otprilike stotinu incidenata tijekom godine. U studenom je izbilo etničko-vjersko nasilje u Josu, što je dovelo do smrti nekoliko stotina osoba i do raseljavanja desetaka tisuća ljudi. Korupcija je nastavila harati zemljom bogatom prirodnim bogatstvima, a mjere borbe protiv korupcije Odbora za gospodarske i financijske zločine smanjene su, te nije bilo značajnog napretka u progonu saveznih, državnih i lokalnih dužnosnika optuženih za korupciju.

U **Somaliji** su borbe između Tranzicijske savezne vlade / Etiopskih snaga nacionalne sigurnosti i njihovih paravojnih postrojbi, Vijeća paravojnih postrojbi islamskih sudova, protuvladinih i ekstremističkih skupina, terorističkih organizacija i klanovskih paravojnih skupina dovele do širokog kršenja ljudskih prava, uključujući ubojstva više od tisuću civila, raseljavanja stotina tisuća ljudi, otmica i nestanaka i napada na novinare, humanitarne djelatnike, vode civilnog društva i borce za ljudska prava. Politički proces

uspostave mira i stabilnosti u zemlji nastavljen je nakon što su Tranzicijska savezna vlada i Savez za ponovno oslobođenje Somalije potpisali sporazum iz Džibutija, 9. lipnja, i počeli provoditi njegove uvjete. Međutim, provedba je bila spora i okaljana političkim borbama.

U **Sudanu** je sukob u Darfuru ušao u petu godinu, a civili su nastavili trpjeti učinke genocida. UN-ovi podaci iz 2008. godine upućuju na to da je ovaj dugotrajni sukob od svog početka ostavio više od 2.7 milijuna izbjeglica u zemlji i još 250.000 preko granice u Čdu, gdje su potražili utočište. Civili su pogibali u napadima vlade, paravojnih postrojbi u doslugu s vladom i međuplemenskim napadima. Vladine su snage bombardirale sela, ubijale izbjeglice i surađivale s paravojnim snagama u uništavanju sela. Vlada je sustavno sprečavala i onemogućavala humanitarna nastojanja, a pobunjenici i banditi ubijali su humanitarne radnike. Neidentificirani napadači ubili su nekoliko pripadnika zajedničke mirovne misije AU-UN-a, a vladine su snage napadale mirovne konvoje. 10. svibnja Pokret za pravdu i jednakost, pobunjenička skupina iz Darfura, napala je Omdurman u blizini Kartuma. Vlada je nakon napada provodila opsežna politički i etnički motivirana pritvaranja i nestanke u Omdurmanu i Kartumu. Vlada je ozbiljno ograničila slobodu tiska, između ostalog i izravnom i svakodnevnom cenzurom. Od 2005. godine, otkako je potpisana Sveobuhvatni mirovni sporazum između Sjevera i Juga, otprilike 2,1 milijun izbjeglica i prognanika vratio se na Jug. Međutim, i dalje ima napetosti oko provedbe mirovnog sporazuma, a borbe između snaga sjevera i juga uništile su velik dio grada Abyei, pobile civile i potjerale u izbjeglištvo više od 50.000 ljudi.

Nezakonita vlada **Zimbabvea** sustavno je kršila ljudska prava, što se tijekom godine dramatično pogoršalo, zajedno sa sve većom humanitarnom krizom uzrokovanom represijom, korupcijom i destruktivnom gospodarskom i poljoprivrednom politikom, koju Mugabeov režim ustrajno provodi, unatoč njezinim katastrofalnim humanitarnim posljedicama. Vlada i militantne skupine napadali su organizacije civilnog društva i humanitarne organizacije zbog njihovih nastojanja da zaštite prava građana i osiguraju humanitarnu pomoć koja spašava živote. Gotovo trogodišnja zabrana djelovanja nevladinih organizacija pogoršala je humanitarnu krizu, kao i nesigurnu situaciju s hranom i siromaštvo. Nakon ukidanja zabrane, Mugabeov režim nastavio je sprečavati pristup humanitarnoj pomoći. Krajem godine milijuni građana Zimbabvea nisu imali dovoljno hrane.

Namještanje političkog procesa od strane režima, pa tako i predsjedničkih izbora putem zastrašivanja, nasilja, korupcije i namještanja glasovanja, oduzelo je građanima pravo na promjenu vlade. Snage sigurnosti i pristaše vladajuće stranke nekažnjeno su ubijali, otimali i mučili opozicijske članove, studentske vođe, aktiviste civilnog društva i obične građane. Frakcije opozicijskog Pokreta za demokratske promjene dobole su većinu u parlamentu na izborima održanim 29. ožujka, ali rezultati predsjedničke utrke objavljeni su tek 2. svibnja, čime je kredibilitet i neovisnost Izborne komisije dovedena u pitanje. U nasilju koje je vlada podupirala u razdoblju drugog kruga izbora održanog 27. lipnja, poginulo je više od 190 ljudi, tisuće su ozlijedene, a deseci tisuća raseljeni. Izborna komisija proglašila je Mugabea pobjednikom run-off izbora, nakon što se kandidat MDC-

a Morgan Tsvangirai, koji je dobio veliku većinu glasova u prvom krugu, povukao zbog nasilja Mugabeovog režima nad njegovom strankom i njezinim pristašama, te u znak priznanja da nije moguće održati slobodne i poštene izbore. Pregovori koje je naredila Zajednica južne Afrike za razvoj (SADC) doveli su 15. rujna do sporazuma o podjeli vlasti. Međutim, zbog nepopuštanja vlade, odredbe tog dogovora nisu provedene do kraja godine i zemlja je i dalje bila u krizi.

Istočna Azija i Pacifik

Tijekom godine na širokom području istočne Azije i Pacifika bilo je i napretka i nazadovanja, osobito na područjima odgovornosti za kršenja prava iz prošlosti, slobode govora i tiska, demokratskog razvoja i trgovine ljudima.

Zemlje u regiji nastavile su se suočavati s kršenjima prava iz prošlosti. Bilateralna komisija istine i prijateljstva, osnovana kako bi istražila zločine koje su počinile i indonezijska i timorska strana tijekom razdoblja oko referendumu o neovisnosti Istočnog Timora 1999. godine, tijekom godine predala je svoj završni izvještaj. Indonezijski predsjednik Yudhoyono priznao je i prihvatio zaključke izvještaja koji institucijsku odgovornost pripisuje oružanima snagama Indonezije. Osim toga, u kolovozu je Izvanredno vijeće kambodžanskog suda revidiralo svoja unutarnja pravila o bržem sudskom progonu strahovitih zločina koje je počinio režim Crvenih Kmera od 1975. do 1979. godine. Međutim, do kraja godine suđenja još nisu počela.

Neke su zemlje pojačale represiju kao odgovor na nastojanja stanovništva da osigura poštivanje ljudskih prava. Vijetnam je povećao ograničenja slobode govora i tiska, a u Kini je vlada pojačala svoju strogu kulturnu i vjersku represiju nad etničkim manjinama na području Tibeta i u autonomnoj regiji Xinjiang Uighur, te pojačala pritvaranje i zlostavljanje disidenata i potpisnika peticije.

Ostali neizabrani vode nastojali su prikriti svoj nezakonit dolazak na vlast ograničenjem demokracije i manipuliranjem zakona u svoju korist. Burmanski režim progurao je ustavni referendum koji je obilježen velikim brojem nepravilnosti i zastrašivanjem, neposredno nakon prolaska razornog ciklona Nargis. Premda je ustav tehnički stupio na snagu u svibnju, prema uvjetima iz tog istog ustava, režim će nastaviti provoditi državnu suverenost do održavanja višestranačkih izbora 2010. godine. Ustav će osigurati da vojska i dalje ima dominantnu ulogu u političkom životu, bez obzira na ishod bilo kojeg izbornog procesa. Krajem godine režim je nametnuo drakonske kazne za više od stotinu aktivista koji su se zalagali za demokraciju, koji su sudjelovali u žutoj revoluciji 2007. godine i pojedinaca koji su se uključili u pružanje pomoći nakon naleta ciklona. Mnogi su odvedeni u zatvore u udaljenim dijelovima zemlje, gdje su bili odvojeni od obitelji. Na Fidžiju je Visoki sud Suva presudio da potvrđuje državni udar iz 2006. godine, unatoč sve većem protivljenju odbijanju privremene vlade da održi izbore u ožujku 2009. godine.

Trgovina ljudima bila je još jedno područje na kojemu su rezultati tijekom godine bili podijeljeni. Nekoliko je zemalja uvelo novo zakonodavstvo koje zabranjuje trgovinu

ljudima, poput Tajlanda i Kambodže, i počelo provoditi istrage i procesuirati veći broj prekršaja trgovine ljudima, poput trgovine muškarcima radi radnog iskorištavanja. Međutim, u Maleziji se u velikom broju izvještaja nevladinih organizacija i media tvrdilo da su malezijski imigracijski službenici upetljani u trgovinu burmanskim izbjeglicama duž granice između Malezije i Tajlanda.

Odabrani pomaci po zemljama

Vojni režim u **Burmi** nastavio je koristiti se opresivnim metodama, uskraćujući građanima pravo da promijene vladu, i čineći druga teška kršenja ljudskih prava. Režim je brutalno suzbijao bilo kakvo drukčije razmišljanje, ubojstvima bez suđenja, nestancima i mučenjem. Borci za ljudska prava i demokraciju mučeni su, namjerno zatvarani i osuđivani na 65 godina zatvora. Režim je pritvorenike i zatvorenike držao u uvjetima opasnima za život. Vojska je nastavila napadati područja s etničkim manjinama. Režim je rutinski zadiraо u privatnost građana i ograničio slobodu govora, tiska, okupljanja, udruživanja, vjeroispovijesti i kretanja. Nastavljeno je nasilje i diskriminacija nad ženama i etničkim manjinama, kao i trgovina ljudima. Prava radnika bila su ograničena, a često je bilo prisilnog rada. Vlada nije poduzela značajnije korake u progonu ili kažnjavanju odgovornih za ta kršenja. Režim je pokazao prezir prema dobrobiti vlastitih građana kad je ustrajao u provedbi namještenog referenduma neposredno nakon udara ciklona u kojemu su poginuli deseci tisuća osoba, te spriječio i onemogućio pravovremenu međunarodnu pomoć koja je mogla spasiti mnoge živote.

Kineska je vlada slabo poštivala ljudska prava, a u nekim područjima stanje se i pogoršalo. Vlada je nastavila ograničavati prava građana na privatnost i strogo je nadzirala slobodu govora, tiska (uključujući i Internet), okupljanja, kretanja i udruživanja. Vlasti su provodile izvansudska ubojstva i mučenje, iznuđivala priznanja zatvorenika i koristila se prisilnim radom. Osim toga, kineska vlada je povećala broj pritvaranja i zlostavljanja disidenata, potpisnika peticije, zaštitnika ljudskih prava i odvjetnika. Lokalne i međunarodne nevladine organizacije i dalje su bile suočene sa strogim nadzorom i ograničenjima. Stanje ljudskih prava u Kini u nekim je područjima pogoršano, uključujući tešku kulturnu i vjersku represiju etničkih manjina u autonomnoj regiji Xinjiang Uighur i Tibet. Krajem godine vlada je zlostavljala potpisnike Povelje '08, koji su pozivali na poštivanje općih ljudskih prava i reformu, te uhilita pisca Liu Xiaoboa zbog sudjelovanja u izradi nacrt-a Povelje. U listopadu je vlada izdala trajne propise, vezane uz olimpijske igre, kojima stranim novinarima daje veću slobodu.

Malezijska vlada općenito je poštivala ljudska prava svojih građana. Međutim, u nekim je područjima bilo problema, uključujući ograničavanje prava građana da promijene vladu. Unatoč njihovim pritužbama da je vladajuća stranka iskoristila svoju moć, opozicijske stranke postigle su značajan uspjeh, osvojivši 82 od 222 mesta u parlamentu na izborima održanim 8. ožujka, i time učinkovito uskratile vladajućoj koaliciji dvotrećinsku većinu koja im je potrebna za promjenu ustava. Vlada je nastavila ograničavati slobodu tiska, udruživanja, okupljanja, govora i vjeroispovijesti. Vlada je uhilita opozicijske vođe i novinare. Internetski blogeri uhićivani su zbog očitih političkih razloga. Bilo je problema s umiranjem u pritvoru, kao i sa zlostavljanjem pritvorenika,

pretrpanim centrima za useljenike i ustrajnim preispitivanjem objektivnosti i neovisnosti sudstva. Neki su poslodavci iskorištavali radnike migrante i indijske Malezijce prisilnim radom, a bilo je i dječjeg rada na plantažama.

Poštivanje ljudskih prava u **Sjevernoj Koreji** i dalje je bilo katastrofalno. Dok je režim nastavio nadzirati gotovo sve vidove života građana, uskraćujući slobodu govora, tiska, okupljanja i udruživanja, te ograničavajući slobodu pokreta i radničkih prava, bilo je sve više izvještaja o kršenju prava u toj zemlji. Međutim, te je izvještaje i dalje bilo teško potvrditi. Izvještaji o izvansudskim ubijanjima, nestancima i svojevoljnom pritvaranju, pa tako i političkih zatvorenika, nastavili su slikati mračnu sliku života unutar izolirane zemlje. Neke izbjeglice koje su prisilno vraćene u zemlju navodno su doživjele teško kažnjavanje pa čak i mučenje. I dalje je bilo izvještaja o javnim smaknućima.

Unatoč burnom političkom ozračju, **Tajland** je izbjegao neustavna previranja na vlasti. Međutim, i dalje je bilo izvještaja o tome kako je policija povezana s izvansudskim ubojstvima i nestancima. Također je bilo policijskog zlostavljanja pritvorenika i zatvorenika, kao i korupcije unutar policijskih snaga. Pobuna separatista na jugu doveala je do brojnih kršenja ljudskih prava, uključujući ubojstva koja su počinili pobunjenici, malezijski muslimani, dobrovoljci Budisti, i vladine snage sigurnosti. Vlada je postavila određene granice vezane uz slobodu govora i tiska, osobito uvođenjem odredaba o vrijedanju države. Pripadnici planinskih plemena bez odgovarajuće dokumentacije i dalje su imali ograničeno kretanje. Međutim, 28. veljače na snagu je stupio Zakon o nacionalnosti, koji je povećao izglede da pripadnici planinskih plemena dobiju državljanstvo.

Vijetnamska vlada nastavila je značajno ograničavati prava građana. Građani nisu mogli promijeniti vladu, opozicijski pokreti bili su zabranjeni, a vlada je nastavila obuzdavati disidente. Pojedince su namjerno pritvarali zbog političkih aktivnosti i uskraćivali im pravo na pošteno i brzo suđenje. Osumnjičene su tijekom uhićenja, pritvora i ispitivanja zlostavljalj. Korupcija je predstavljala značajan problem među policijskim snagama, kao i nekažnjeno kršenje ljudskih prava. Tijekom godine došlo je do općeg suzbijanja slobode tiska, što je dovelo do otpuštanja nekoliko viših urednika i uhićenja dvojice novinara. To je prigušilo postojeći trend prema agresivnjem istraživačkom novinarstvu. Nastavljeno je ograničavanje okupljanja, kretanja i udruživanja. Neovisne organizacije za ljudska prava bile su zabranjene. I dalje je bilo problema s nasiljem i diskriminacijom žena, kao i s trgovinom ljudima. Vlada je ograničila prava radnika i uhitila ili zlostavljala nekoliko radničkih aktivista.

Europa i Euroazija

Ključni problemi u ovoj regiji i dalje su bili: jačanje novih demokracija, uklanjanje vladinih ograničavanja i represije nad nevladinim organizacijama za ljudska prava i rješavanje zločina iz mržnje i govora mržnje, a istodobno zaštita temeljnih sloboda i sprečavanje rastućeg nacionalizma i gospodarske recesije.

U nekoliko zemalja nastalih raspadom Sovjetskog Saveza prethodan napredak u ljudskim pravima i demokraciji doživio je obrat ili je nastavljen pad prema autoritarizmu. Brojni izbori nisu zadovoljili demokratske standarde koje je odredila Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESEN), a sloboda medija bila je narušena. Novinare su ubijali ili zlostavljavali, a zakoni su često ograničavali slobodu izražavanja, umjesto da je štite.

Tijekom sukoba koji je u kolovozu počeo u gruzijskoj separatističkoj enklavi Južnoj Osetiji, vojne operacije gruzijskih i ruskih snaga navodno su uključivale uporabu sile u kojoj nijedna strana nije marila za ciljeve, što je dovelo do civilnih žrtava, uključujući i velik broj novinara. Nakon što su Rusi ušli u Južnu Osetiju, bilo je navoda da su paravojne snage Južne Osetije počinile smaknuća, mučenja, etnički obojene napade i paljenje kuća, te da je u sukobima prognano i izbjeglo najmanje sto pedeset tisuća gruzijskih građana. Ruske snage i snage Južne Osetije okupirale su sela izvan administrativnih granica Južne Osetije i Abhazije, druge separatističke regije u Gruziji. Premda su se ruske snage 10. listopada uglavnom povukle iz regija izvan Abhazije i Južne Osetije, zapriječile su pristup objema regijama Gružicima i međunarodnim organizacijama, čime su stanovništvo dovele u opasnost i otežale nadzor nad poštivanjem ljudskih prava i humanitarnih zakona u toj regiji.

U mnogim zemljama vlade su sprečavale slobodu tiska. U Azerbajdžanu je sve veći broj napada na novinare prošao nekažnjeno, dok su novinari bili zatvarani zbog sumnjivih kriminalnih optužbi. Rusija je i dalje bila opasna zemlja za novinare, a tijekom godine ondje je velik broj novinara ubijen ili okrutno napadnut. U Bjelorusiji predsjednik Lukašenko je potpisao novi zakon o medijima, koji bi mogao dodatno ograničiti slobodu tiska, uključujući i internetske publikacije. Događaji u Gružiji, uključujući gubitak nadzora oporbe nad televizijom *Imedi*, što je bila još jedina neovisna nacionalna televizijska postaja, doveli su do zabrinutosti za raznolikost medija.

Nevladine organizacije i opozicijske stranke bile su mete vladinog ugnjetavanja u nekoliko zemalja. Vlada Bosne i Hercegovine prisilila je jednu međunarodnu nevladinu organizaciju koja se bori protiv korupcije da prestane s radom na nekoliko dana, nakon izvještaja u kojemu su vladine dužnosnike optužili za korupciju. U Rusiji su vlasti sve više maltretirale mnoge nevladine organizacije usmjerenе na politički osjetljiva područja, a tijekom godine vlada je izmijenila zakon o ekstremizmu, tako da je sada lakše podići optužnicu protiv neke organizacije. I prethodna je verzija zakona izazivala zabrinutost zbog ograničenja slobode udruživanja i legitimnog kritiziranja vlade. Premda je puštanje na slobodu devet političkih zatvorenika bio pozitivan potez, u Bjelorusiji je i dalje vladala zabrinutost zbog vladinog proizvoljnog ograničavanja slobode okupljanja i udruživanja, te čestog maltretiranja neovisnih aktivista. U Rusiji je policija katkad primjenjivala silu kako bi spriječila miroljubive prosvjede, osobito prosvjede oporbe.

U regiji je bilo kako pozitivnih, tako i poražavajućih pokazatelja o demokratskoj vladavini. S pozitivne strane, demokratski izabrana vlada Kosova uspješno je proglašila neovisnost 17. veljače i proglašila ustav i zakone koji sadrže uzorne odredbe o ljudskim pravima. Na žalost, ostale zemlje nisu imale ovako ohrabrujuće rezultate. Predsjednički izbori održani u veljači u Armeniji bili su nepošteni, a nakon njih uslijedili su dani

miroljubivog prosvjeda koje je vlada na kraju nasilno suzbila. U Rusiji su predsjednički izbori u ožujku bili obilježeni problemima, kako tijekom kampanje, tako i na dan izbora, uključujući subjektivnost medija koji su bili ili pod nadzorom ili pod utjecajem vlade, u korist vladajuće stranke i njezinih kandidata, odbijanje vlasti da registrira kandidate oporbenih stranaka, nepostojanje jednakih mogućnosti za provođenje kampanje i namještanje glasova. Parlamentarni izbori u Bjelorusiji nisu ispunili odredbe OEŠ-a o demokratskim izborima, i svih 110 proglašenih pobjednika bili su pristaše vlade. Izbori u Azerbajdžanu nisu ispunili odredbe OEŠ-a.

Zabrinutost za ljudska prava nije bila ograničena samo na istočni dio kontinenta. Velik broj stabilnih demokracija zapadne i središnje Europe borio se sa stalnim problemima koji su bili posljedica sve većeg broja novih useljenika sa Srednjeg Istoka, iz Afrike i iz drugih regija, koji su vršili pritisak na gospodarske i socijalne resurse i doveli do restriktivnog ponašanja prema useljenicima i mnogih optužbi za krivo postupanje. U mnogim zemljama su prtvori za useljenike bez dokumenata bili u lošim uvjetima i bili su u lošijem stanju od onih za druge prtvorenike. Tijekom godine većina zločina iz mržnje u Ukrajini uključivala je ljudi afričkog, bliskoistočnog i azijskog podrijetla. U Rusiji je nastavljen stalni porast napada temeljenih na ksenofobiji, rasi i nacionalnoj pripadnosti. U mnogim zemljama u regiji bilo je antisemitizma, a žestoki antisemitistički napadi i dalje su izazivali zabrinutost. U brojnim zemljama, uključujući Italiju i Mađarsku, pripadnici romske zajednice bili su meta društvenog nasilja, koje je u nekim slučajevima bilo češće i smrtonosnije nego prethodnih godina.

Francuska, Njemačka, Nizozemska, Švicarska i Velika Britanija pokušale su zakonom zabraniti govor mržnje, kako bi zaštitile manjine od diskriminacije i nasilja. Međutim, neki promatrači ljudskih prava bili su zabrinuti da se to nastojanje kosi sa slobodom govora.

Odabrani pomaci po zemljama

U **Armeniji** je došlo do značajnog nazadovanja demokracije, uključujući najgore nasilje na Kavkazu posljednjih godina, do kojega je došlo nakon izbora. Nakon više tjedana općenito miroljubivih prosvjeda, do kojih je došlo nakon osporavanih predsjedničkih izbora iz veljače, vlada je 1. i 2. ožujka uporabila silu kako bi rastjerala prosvjednike. To je dovelo do nasilnih sukoba u kojima je deset osoba poginulo. Nasilje se smirilo u dvadesetodnevnom kriznom stanju i zabrani rada neovisnih medija, tijekom čega je vlada žestoko srezala građanske slobode. Tijekom ostatka godine bilo je značajnih ograničenja prava na miroljubivo okupljanje ili slobodno izražavanje političkog mišljenja bez straha od odmazde, a nekoliko simpatizera opozicije osuđeno je i poslano u zatvor na neproporcionalno stroge kazne iz očitih političkih razloga. Krajem godine pedeset devet simpatizera opozicije navodno je ostalo u zatvoru zbog očitih političkih razloga. Nijednom vladinom dužnosniku nije suđeno zbog njegove navodne uloge u zločinima povezanim uz izbore. Unatoč podjeljenom uspjehu politički uravnotežene skupine za utvrđivanje činjenica, koju je vlada osnovala kako bi istražila događaje iz ožujka, demokratsko ozračje dodatno je unazađeno maltretiranjem, zastrašivanjem i nametanjem poreznih inspekcija neovisnim medijima i aktivistima civilnog društva.

U Azerbajdžanu je Ilham Aliyev u listopadu ponovno izabran za predsjednika, na drugi mandat, u procesu za koji su međunarodni promatrači procijenili da ne zadovoljava međunarodne standarde demokratskih izbora, unatoč malim vladinim poboljšanjima u provedbi izbora. Nedostaci su uključivali ozbiljna ograničenja političkog i medijskog sudjelovanja, pritisak i ograničenja nad promatračima i namješteno prebrojavanje glasova i proces bilježenja rezultata. Tijekom godine restrikcije i pritisak na medije su pogoršani. Jedna nevladina organizacija za nadzor medija izvijestila je da je tijekom prvih pola godine bilo 22 slučaja verbalnog ili fizičkog napada na novinare, što je povećanje u odnosu na jedanaest napada u istom razdoblju 2007. godine, a da za to nitko nije odgovarao. Nekoliko novinara ostalo je u zatvoru pod optužbama za koje su mnogi tvrdili da su politički motivirane. 20. prosinca vlada je najavila da od 1. siječnja 2009. više neće dopustiti nastavak emitiranja *Radiju slobodnoj Europi/Radio Liberty, Glasu Amerike* i *BBC-u* na nacionalnoj televiziji i FM radio frekvencijama. Bez tih međunarodnih kuća javnost više nije imala pristup objektivnim vijestima ni u jednom eteru široke pokrivenosti.

U Bjelorusiji je poštivanje ljudskih prava od strane vlade bilo veoma loše, a vlasti su nastavile često činiti teška kršenja. Unatoč prethodnim uvjeravanjima vlade, parlamentarni izbori održani u rujnu nisu bili ni slobodni ni pošteni. Vlasti nisu položile račune za politički motivirane nestanke iz prošlosti. Uvjeti u zatvoru ostali su izuzetno loši, a izvještaji o zlostavljanju zatvorenika i pritvorenika i dalje su stizali. Sudstvo nije bilo neovisno. Vlada je dodatno ograničila građanske slobode, uključujući slobodu tiska, govora, okupljanja, udruživanja i vjeroispovijesti. Državne snage sigurnosti koristile su se nerazumnom silom kako bi rastjerale miroljubive prosvjednike. I dalje je bilo problema s korupcijom. Nevladine organizacije i političke stranke bile su podvrgnute maltretiranju, novčanim kaznama, sudskom gonjenju i zatvaranju. Vjerski vođe kažnjavane su novčanom kaznom ili deportirane zbog vođenja službe, a neke su crkve zatvorene.

U Gruziji je predsjednik Mikhael Saakašvili ponovno izabran u siječnju, u izborima za koje su međunarodni promatrači smatrali da nisu u skladu s većinom odredaba OEES-a o demokratskim izborima. Međutim, oni su također naglasili značajne probleme, uključujući proširene navode o zastrašivanju i pritisku, te namještanju glasova. Problemi su zamijećeni i u parlamentarnim izborima u svibnju. Bilo je navoda o politički motiviranim pritvaranjima. Raznolikost medija je smanjena kad su oporbeni glasovi izgubili nadzor nad jedinom neovisnom nacionalnom televizijskom postajom u zemlji. Tijekom sukoba u kolovozu, gruzijske i ruske snage navodno nisu birale ciljeve, što je dovelo do civilnih žrtava, uključujući i velik broj novinara.

Ruska Federacija nastavila je negativnu putanju u poštivanju ljudskih prava u zemlji, uz brojne izvještaje o problemima ljudskih prava i zlostavljanju tijekom godine. Tijekom sukoba u kolovozu, u vojnim operacijama gruzijskih i ruskih snaga, navodno se nije vodila briga o ciljevima, što je dovelo do civilnih žrtava, uključujući i velik broj novinara. U Sjevernom Kavkazu vlada nije poštivala ljudska prava. Snage sigurnosti navodno su sudjelovale u ubojstvima, mučenjima, zlostavljanju, nasilju i ostalom okrutnom postupanju, za što su često nekažnjeno prošle. U Čečeniji, Ingusetiji i

Dagestanu snage sigurnosti navodno su bile uključene u nezakonita ubojstva i politički motivirane otmice. Drugu godinu za redom došlo je do značajnog porasta broja ubojstava civila i dužnosnika u Ingušetiji, koja su uglavnom počinili nepoznati napadači.

Gradske slobode i dalje su bile ograničene, što je bio odraz pada vladine odgovornosti prema svojim građanima. Pritisak vlade oslabio je slobodu izražavanja i neovisnost medija, te stvorio opasnu okolinu za pripadnike medija. Policija je u jednom slučaju u Ingušetiji ubila petoricu novinara. Ubojstva novinara iz prethodnih godina i dalje nisu bila riješena. Vlada je ograničila slobodu okupljanja, a policija je katkad rabila nasilje kako bi spriječila miroljubive prosvjede. Neprijateljstvo vlasti prema nekim nevladinim organizacijama, osobito onima koje su se bavile nadgledanjem ljudskih prava i onima koje su primale novčana sredstva izvana, pokazivalo je sveukupno sužavanje prostora za civilno društvo. S obzirom na sve više centraliziran politički sustav u kojem je moć koncentrirana u uredu predsjednika i premijera, problemi do kojih je došlo u prosincu 2007. pri izboru za Dumu, ponovili su se na predsjedničkim izborima u ožujku, i ti izbori nisu zadovoljili mnoge međunarodne standarde.

Bliski istok i sjeverna Afrika

Ozbiljni problemi u promicanju demokracije i ljudskih prava tijekom godine obilježili su regiju Bliskog Istoka, premda je bilo zamjetnih pozitivnih koraka.

Nekoliko vlada, uključujući Egipat, Iran, Libiju i Siriju, nastavilo je zatvarati aktiviste zbog njihovih uvjerenja. Ayman Nour, drugi po broju glasova na predsjedničkim izborima 2005. godine u Egiptu i dalje je bio u zatvoru u Egiptu tijekom cijelog izvještajnog razdoblja (pušten je 18. veljače 2009. godine). Iranska vlada redovito pritvara i progoni borce za ženska prava i studentske aktiviste, radničke sindikaliste i zaštitnike ljudskih prava. Iranske vlasti nastavile su ograničavati rad institucija civilnog društva, uglavnom zatvaranjem Centra za obranu ljudskih prava, 21. prosinca, dok se pripremao za proslavu 60. godišnjice Opće deklaracije o ljudskim pravima. Libijska vlada je u ožujku najavila da je pustila političkog aktivista Fathija El-Jahmija, ali on je tijekom godine ostao u pritvoru u medicinskom centru u Tripoliju i samo povremeno su mu bili dopušteni posjeti obitelji. U Siriji je vlada pritvorila nekoliko istaknutih boraca za ljudska prava, osobito osobe povezane s nacionalnim vijećem Deklaracije iz Damaska za demokratske nacionalne promjene, krovne organizacije reformističkih oporbenih skupina.

S većim pristupom informacijama putem Interneta i satelitske televizije došla su i veća ograničenja nad medijima, uključujući i blogere na Internetu. U Egiptu je policija pritvorila i navodno mučila blogere. Najpoznatiji iranski bloger Hossein Derakhshan uhićen je krajem godine. U Tunisu su pogoršane medijske slobode jer su vlasti uhićivale i maltretirale blogere. U Iraku su se novinari i dalje borili za sigurnost, dok su izvještavali o politici, ženskim pravima i homoseksualcima. Premda je prošle godine bilo manje ubijenih novinara u Iraku, i dalje ih je bilo mnogo.

Mnoge zemlje u regiji nastavile su ograničavati vjerske slobode i izražavanje. Iran je od svibnja pritvorio sedam voda vjere Bahai, a iranski je predsjednik nastavio osporavati

postojanje Izraela. Saudijska Arabija strogo je zabranila javno štovanje svih vjera osim sunitskog Islam-a, a vjerske manjine bile su diskriminirane u pristupu obrazovanju, zapošljavanju i zastupljenosti u vladi. Pripadnici vjera koje vlada ne priznaje doživljavali su osobne i kolektivne nedaleće u Egiptu. Ostale zemlje, poput Bahraina i Alžira, uvele su diskriminirajuće zakonodavstvo, ili, poput Jordana, nastavile provoditi politiku koja je išla u korist većinskim vjerama.

Pravna i društvena diskriminacija, kao i nasilje nad ženama nastavljeno je u cijeloj regiji. Iranski borci za prava žena mučeni su, zlostavljeni, uhićivani i optuživani za dovođenje u opasnost nacionalne sigurnosti, zbog sudjelovanja u miroljubivim prosvjedima i zbog traženja jednakog tretmana u sklopu iranskog zakona, putem kampanje Milijun potpisa. Međutim, ostale zemlje u regiji doživjele su mali napredak u ženskim pravima, a žene su aktivno tražile vodeće uloge u lokalnoj i nacionalnoj vlasti. U Kuvajtu se 27 žena kandidiralo na nacionalnim izborima održanim u svibnju 2008., premda nijedna kandidatkinja nije pobijedila. Tijekom godine u Ujedinjenim Arapskim Emiratima postavljena je prva žena za suca i dvije žene za veleposlanice.

Tijekom posljednjih godina, neke zemlje na Bliskom Istoku poduzele su značajne korake u rješavanju kršenja prava radnika i na podizanju radnog standarda. Oman i Bahrain uveli su sveobuhvatne zakone posvećene borbi protiv trgovine ljudima, a Jordan je proširio zaštitu iz radnog prava na kućne pomoćnice iz inozemstva. Međutim, i dalje ima značajnih problema vezanih uz zaštitu stranih radnika i provedbu postojećih zakona i pravilnika o radu na sve radnike, osobito za radnike u građevinarstvu i kućne pomoćnice.

Odabrani pomaci po zemljama

U **Egiptu** je tijekom godine došlo do pada poštivanja slobode govora, tiska, udruživanja i vjeroispovijesti. Pritvaranja i uhićenja blogera na Internetu naizgled su bila prvenstveno povezana s njihovim nastojanjima da putem svojih blogova organiziraju demonstracije i sudjelovanje na uličnim prosvjedima, kao i druge oblike aktivizma. Krizno stanje, uvedeno 1967. godine, ostalo je na snazi, a snage sigurnosti koristile su se neopravdanom smrtonosnom silom i mučile i zlostavljale zatvorenike i pritvorenike, u većini slučajeva nekažnjeno.

Iranska je vlada pojačala sustavnu kampanju zastrašivanja reformista, akademika, novinara i disidenata, svojevoljnim uhićenjima, pritvaranjem, mučenjem i tajnim suđenjima koja su katkad završavala smaknućem. I dalje je bilo smaknuća osoba koje su u vrijeme uhićenja bile maloljetne. Osobe s dvojnim iransko-američkim državljanstvom, kao i Iranci s kontaktima u Sjedinjenim Državama ili oni koji su onamo putovali, i dalje su bili žrtve zastrašivanja i maltretiranja. Prije parlamentarnih izbora u ožujku, vijeće za zaštitu diskvalificiralo je gotovo 1.700 reformističkih kandidata.

Opća sigurnosna situacija u cijelom **Iraku** značajno se popravila, a u nekoliko provincija došlo je do pomirbe i popuštanja napetosti. Međutim, nastavak nasilja pobunjenika i ekstremista nad civilima potkopao je sposobnost vlade da održi vladavinu zakona, što je dovelo do proširenih i teških kršenja ljudskih prava. Međutim, bilo je pozitivnih pomaka,

uključujući donošenje Zakona o provincijskim izborima 24. rujna, kojim se 14 provincija s većinskim arapskim stanovništvom poziva da 31. siječnja 2009. izđe na izbore, dok će se u tri kurdske provincije i Kirkuku izbore održati kasnije. 16. studenog usvojen je novi zakon kojim se dopušta osnivanje Neovisnog visokog odbora za ljudska prava, što je regulirano ustavom. To je obilježilo korak naprijed prema institucionaliziranoj zaštiti ovih prava.

U **Jordanu** su aktivisti civilnog društva izrazili zabrinutost zbog novog zakona o udruživanju. Zakon, koji se još ne provodi, dopušta vlasti da odbije registraciju nevladine organizacije bez razloga, da raspušta udruge i da se miješa u upravljanje, članstvo i aktivnosti nevladinih organizacija. Prema navodima međunarodnih i lokalnih nevladinih organizacija, zatvori su i dalje bili prepunučeni, s premalim brojem osoblja i neodgovarajućom prehranom i zdravstvenom skrbi, te ograničenim posjetima. Premda jordanski zakon zabranjuje mučenje, Human Rights Watch je izvjestio da je mučenje bilo rašireno i svakodnevno. Građani i nevladine organizacije izvještavali su da su politički zatvoreni, uključujući islamiste, osuđeni za zločine protiv nacionalne sigurnosti, trpjeli veće zlostavljanje od ostalih zatvorenika, a stražari su nekažnjeno zlostavliali zatvorenike. Žene su imale ograničen broj vodećih mesta u vlasti, premda katkad na razini višoj nego drugdje u toj regiji. Istodobno je bilo mnogo nasilja u obitelji i takozvanih zločina iz časti. Zakon o tisku iz 2007. godine ukinuo je zatvaranje novinara zbog ideoloških uvreda. Međutim, ograničeno pritvaranje i zatvaranje novinara zbog blaćenja i klevete nastavljeno je kroz odredbe kaznenog zakona. Mnogi novinari izvjestili su da su prijetnje strožim kaznama dovele do samocenzure. U srpnju je Zakon o radu izmijenjen, te su uključena prava poljoprivrednih radnika i posluge, što im je donijelo neku zakonsku zaštitu.

Četvrtu godinu za redom unutarnje nasilje i političke borbe sprječile su sposobnost **Libanona** da poboljša stanje ljudskih prava u zemlji. 7. svibnja oporbeni borci predvođeni Hezbolahom, šiitskom oporbenom strankom i terorističkom organizacijom, preuzeли su nadzor nad bejrutskim međunarodnim aerodromom i nekoliko gradskih četvrti Zapadnog Bejruta. 21. svibnja, nakon pogibije 84 i ranjavanja otprilike 200 osoba, suparničke vođe su postigle sporazum o okončanju nasilja i osamnaestomjesečne političke borbe. Unatoč prestanku neprijateljstava i pobjedi predsjednika Michela Sleimana u svibnju, Hezbolah je zadržao značajan utjecaj nad dijelovima zemlje, a vlast nije postigla opipljiv napredak prema raspuštanju i razoružanju militantnih skupina, pa tako ni Hezbolaha.

Sirijska vlada nastavila je kršiti prava građana na privatnost i nametati značajna ograničenja slobode govora, tiska, okupljanja i udruživanja, pri čemu nije bilo kažnjavanja, a korupcija je bila raširena. Snage sigurnosti prekidale bi sastanke organizacija za ljudska prava i pritvarale aktiviste, organizatore i ostale kritičare režima bez odgovarajućeg procesa. Tijekom godine vlada je na zatvorske kazne osudila nekoliko istaknutih boraca za ljudska prava, osobito osobe povezane s nacionalnim vijećem Deklaracije iz Damaska za demokratske nacionalne promjene, krovne organizacije reformističkih oporbenih skupina.

U Tunisu je vlada nastavila sustavno i ozbiljno sprečavanje slobode izražavanja i udruživanja. Vlada i dalje nije trpjela javnu kritiku boraca za ljudska prava i oporbenih aktivista, te se koristila zastrašivanjem, kaznenim istragama i nasilnim maltretiranjem urednika i novinara kako bi spriječila kritike. Vlasti su stogo cenzurirale tiskane i online publikacije, i rutinski maltretirale novinare. Snage sigurnosti tijekom godine su ubile prosvjednika, a pritvorenike su mučili, seksualno zlostavljali i iznuđivali priznanja.

Južna i središnja Azija

Godinu 2008. u južnoj i središnjoj Aziji obilježili su napadi na osnovna prava, uključujući pravo na izražavanje, vjeru i udruživanje.

Velik broj vlada u regiji nastavio je maltretirati novinare i medijske kuće, a nekoliko je zemalja nastavilo ograničavati slobodan pristup informacijama na Internetu, osobito u središnjoj Aziji. U Kirgistanu je vlada ukinula program istaknute neovisne kuće sa državnog radija i televizije. Jedan je pružatelj internetskih usluga pod nadzorom vlade u Kazahstanu blokirao određene vijesti i opozicijski orijentirane web stranice. Obje su vlade nametnule teške kazne novinarima za klevetu, a neki su novinari otišli iz zemlje zbog straha za vlastitu sigurnost. Kao i prošlih godina, novinari u Turkmenistanu bili su podvrgnuti vladinom maltretiranju, uhićenju, zatvaraju u psihijatrijske klinike, te nasilju. U Afganistanu je vlada osudila studenta novinarstva za bogohuljenje i osudila ga na smrt zbog distribuiranja članka koji je skinuo s Interneta, o ženskim pravima u Islamu. Prizivni mu je sud smanjio kaznu na 20 godina zatvora. U Pakistanu je pao broj uhićenja novinara nakon izbora nove vlade. Unatoč tome, nepoznati su počinitelji nastavili zastrašivati, otimati i ubijati novinare, osobito u regijama unutarnjeg sukoba. U Šri Lanki su vojni i vladini dužnosnici dali prijeteće izjave protiv neovisnih medijskih kuća, nakon nekoliko neriješenih napada na pripadnike slobodnog tiska.

Sloboda vjere napadnuta je kad su parlamenti Kazahstana, Kirgistana i Tadžikistana uveli zakone koji postrožuju ograničenja vjerskih sloboda, neproporcionalno pogodajući vjerske manjine, kao i nasiljem nad manjinama u indijskoj državi Orissa. Ta su se djela dogodila u kontekstu sve većeg maltretiranja manjinskih vjerskih skupina od strane vlade Kazahstana i Tadžikistana, te nastavka maltretiranja od strane uzbekistske vlade. Turkmenistan je pozdravio posjet Specijalnog izvjestitelja UN-a o slobodi vjere i štovanja, ali je vlada pomno nadzirala i kontrolirala sve vjerske aktivnosti.

U cijeloj je regiji bilo velikih problema s radničkim pravima. I dalje je bilo dječjeg rada u poljoprivredi i proizvodnji u Afganistanu, Pakistanu i Indiji. U Kirgistanu i Tadžikistanu bio je proširen dječji rad u proizvodnji pamuka i drugim sektorima, a u Uzbekistanu su mnogi školsku djecu prisiljavali da rade u berbi pamuka. Premda se kazahstanska vlada trudi iskorijeniti dječji rad, njega i dalje ima u proizvodnji pamuka i duhana. U Nepalu, Pakistanu i Indiji i dalje je bilo prisilnog rada, osobito u velikim neslužbenim sektorima i među društveno zakinutim manjinama. Borci za radnička prava u Bangladešu izvjestili su o zastrašivanju i zlostavljanju, te sve strožem nadzoru snaga sigurnosti.

Premda su neke vlade u regiji ograničile političku opoziciju i zabranile istinsko izborno natjecanje, bilo je nekoliko poboljšanja vezanih uz izbore i političko natjecanje u južnoj Aziji. U Pakistanu su dvije glavne opozicijske stranke, Pakistanska narodna stranka i Pakistanska muslimanska liga – Nawaz, zajedno dobile većinu mjesta na parlamentarnim izborima, te oformile koalicijsku vladu i tako okončale devetogodišnju vojnu vladavinu. Narod Maldiva izabrao je bivšeg političkog zatvorenika za predsjednika u slobodnim i poštenim izborima, i tako miroljubivo smijenio azijskog vođu s najduljim stažem u Aziji. Afganistska neovisna izborna komisija predvodila je pripremne radnje za drugi krug izbora u Afganistanu od pada talibanske vladavine. Kao rezultat izbora u Nepalu nastalo je najšarolikije zakonodavstvo u povijesti zemlje, a novi je parlament Nepal proglašio saveznom demokratskom republikom, i tako miroljubivo ugasio monarhiju. U Bangladešu su održani slobodni i pošteni parlamentarni izbori, uz pokoju nepravilnost i sporadično nasilje. Izbori i miroljubivi prijenos vlasti okončali su dvogodišnju vladavinu privremene vlade s vojnom potporom. U Butanu su izbori za donji dom parlementa dovršili prijelaz zemlje na ustavnu i ograničenu monarhiju s istinskim javnim nadzorom i sudjelovanjem.

Odabrani pomaci po zemljama

Premda se stanje ljudskih prava u **Afganistanu** značajno poboljšalo od pada talibanske vlasti 2001. godine, stanje je i dalje bilo loše zbog slabih institucija središnje vlade i smrtonosnih pobuna. Talibani, Al Qaida i ostale ekstremističke skupine nastavile su napadati vladine dužnosnike, snage sigurnosti, nevladine organizacije i ostalo osoblje koje je pružalo pomoć, te nenaoružane civile. I dalje je bilo izvještaja o proizvoljnim uhićenjima i pritvaranjima, izvansudskim ubojstvima, mučenju i lošim uvjetima u zatvorima. Vladina represija i oružane skupine spriječile su slobodan rad medija.

U **Bangladešu** je razina nasilja značajno pala, a privremena vlada nadzirala je uspješne izbore, ali poštivanje ljudskih prava u zemlji i dalje izaziva ozbiljnu zabrinutost. Krizno stanje koje je vlada uvela u siječnju 2007. i ukinula 17. prosinca, srezalo je mnoga temeljna prava, uključujući pravo izražavanja, slobodu udruživanja i pravo na određivanje jamčevine. Vladina antikorupcijska kampanja dobila je potporu javnosti, ali je izazvala zabrinutost oko poštenja i jednakosti koji su zajamčeni zakonom. Premda se smanjio broj izvansudskih ubijanja, snage sigurnosti počinile su ozbiljna kršenja prava, uključujući izvansudska ubijanja, smrti u pritvoru, proizvoljna uhićenja i pritvaranja, te maltretiranje novinara. Neki pripadnici snaga sigurnosti nekažnjeno su mučili ljude, a vlada nije u potpunosti istražila izvansudska ubijanja.

U **Kazahstanu** je politička opozicija bila suočena s maltretiranjem vlade putem politički motiviranih kaznenih optužbi i ograničenja slobode okupljanja. Vlada je nastavila maltretirati neovisne medejske kuće i novinare i one koji su bili skloni opoziciji. Krajem godine vlada je razmatrala amandmane na zakone o političkim strankama, medijima i izborima. Neki predstavnici civilnog društva i opozicijskih stranka kritizirali su taj proces tvrdeći da nije transparentan. Vlada je također razmatrala amandmane na zakon o vjeri koji bi, ako se usvoje, predstavljali ozbiljan korak unatrag za vjersku slobodu.

Premda **Kirgistan** ima živo civilno društvo i neovisne medije, prošle godine vlada je sve više nadzirala različite vidove civilnog života. Novi zakoni ili amandmani postavili su ograničenja na javno okupljanje, vjersku slobodu i medije. U listopadu je nacionalna televizijska i radijska mreža ukinula emitiranje radija Free Liberty /Radija Europe, i tako smanjila pristup javnosti ovom neovisnom izvoru informacija. Predsjednica Središnje izborne komisije pobjegla je iz zemlje, nakon što je tvrdila da je predsjednikov sin na nju vršio pritisak zato što je registrirala jednog oporbenog kandidata za lokalne izbore za vijeća u listopadu.

Nepal je postao savezna demokratska republika nedugo nakon nacionalnih izbora u travnju, nakon kojih je nastalo najraznolikije zakonodavstvo u povijesti zemlje. Premda je bilo izvještaja o političkom nasilju, zastrašivanju i nepravilnostima kod glasovanja, promatrači su izvjestili da izbori odražavaju volju naroda. Nasilje, iznuđivanje i zastrašivanje nastavljeno je tijekom cijele godine. Nekažnjavanje prekršitelja ljudskih prava, prijetnje medijima, proizvoljna uhićenja i dugotrajni pritvori predstavljali su ozbiljne probleme. Pripadnici Maoista, Mlade komunističke lige povezane s Maositima i ostalih malih, često nacionalno utemeljenih oružanih skupina, počinili su brojna teška kršenja ljudskih prava. Među njima je bila proizvoljna i nezakonita uporaba smrtonosne sile, mučenje i otmice. Nekoliko naoružanih skupina, uglavnom u regiji Terai, napadalo je civile, vladine dužnosnike, pripadnike određenih etničkih skupina, jedni druge ili Maoiste.

Pakistan se tijekom godine vratio na civilnu demokratsku vladavinu. Oporbene stranke do bile su većinu na parlamentarnim izborima održanim u veljaći i oformile su koaliciju vladu. Koalicija je trajala smo jedan dio godine, premda je vlada ostala na snazi. U rujnu je Asif Ali Zardari, udovac bivše premjerke Benazir Bhutto, naslijedio Pervezu Musharrafu na položaju predsjednika. Nova je vlada ponovno postavila pet od trinaest sudaca Vrhovnog suda koje je Musharraf smijenio tijekom kriznog stanja u studenom 2007. godine, a trojica su otisla u mirovinu ili su dali ostavke. Glavni vojni zapovjednik povukao je tri tisuće časnika s položaja u civilnoj vlasti na kojima su bili tijekom Musharrafove vladavine. Unatoč ovim pozitivnim koracima, stanje ljudskih prava bilo je loše. U vojnim operacijama na sjeverozapadu zemlje ubijeno je otprilike 1.150 civila, u militantnim napadima u toj regiji ubijeno je još 825 civila, u sektaškom nasilju u zemlji ubijeno je otprilike 1.125 osoba, a u napadima bombaša samoubojica poginulo je 970 osoba. U borbama protiv pobunjenika, koje još traju, otprilike dvjesto tisuća ljudi na kraju godine bilo je prognano ili izbjeglo.

U **Šri Lanki** je poštivanje ljudskih prava demokratski izabrane vlade pogoršano, kako se oružani sukob u dvadeset petogodišnjem građanskom ratu pojačao. Do kraja godine bilo je malo inicijative za političko uključenje manjina, te su one i dalje trpjeli većinu kršenja ljudskih prava, kao što su ubijanja i nestanci. Vlada je protjerala većinu pružatelja međunarodne humanitarne pomoći iz sjeverne zone sukoba. Premda je vlada poduzela početne korake da riješi problem djece vojnika kojima se služe provladine paravojne skupine, problem nije bio riješen. Vlada nije istraživala niti sudske progona pripadnike snaga sigurnosti zbog kršenja ljudskih prava, i nije provodila ustavne odredbe koje bi osigurale nadzor nad vladinim institucijama. Civilno društvo bilo je zastrašivano, a

neovisni mediji i novinari bili su pod osobitim pritiskom uslijed napada i prijetnji provladinih subjekata.

Premda je bilo skromnih poboljšanja, **turkmenistska** vlada je nastavila provoditi ozbiljna kršenja ljudskih prava. Političke i građanske slobode i dalje su bile ozbiljno ograničene. U lipnju su vlasti uhitile bivšeg aktivista i bivšeg političkog zatvorenika Gulgeldija Annaniyazova, nakon što se navodno nezakonito vratio u zemlju, te ga na zatvorenom suđenju osudila na jedanaest godina zatvora. Parlamentarni izbori u prosincu nisu zadovoljili međunarodne standarde. Vlada je nastavila s nastojanjima da revidira zakone i ustav, kako bi ih uskladila s relevantnim međunarodnim konvencijama.

Uzbekistska vlada poduzela je korake za rješavanje problema s ljudskim pravima, kao što su prava tuženih, trgovina ljudima i dječji rad u pamučnoj industriji. Međutim, i dalje je bilo teških kršenja ljudskih prava, a policija je sustavno pribjegavala mučenju. Vlasti su prisilile mnogu djecu da beru pamuk, često u lošim životnim uvjetima. Aktivisti za ljudska prava i novinari koji su kritizirali vladu i dalje su bili podvrgnuti maltretiranju, proizvoljnim uhićenjima, politički motiviranim sudskim progonima i mučenju.

Zapadna hemisfera

Vlade u regiji nastavile su rješavati kršenja ljudskih prava iz prošlosti, nastojeći osigurati pravdu za žrtve i stati na kraj nekažnjavanju počinitelja. U Kolumbiji je velik broj zapovjednih časnika bio pod istragom zbog teških kršenja ljudskih prava. Ured glavnog državnog tužitelja istraživao je 27 vojnih dužnosnika, uključujući tri generala i četiri pukovnika koji su krajem listopada otpušteni iz oružanih snaga zbog navodnog sudjelovanja u ubojstvu jedanaest mladića iz Soache u blizini Bogote. Nastavljeno je nekoliko istraga u Čileu i Argentini, a donesen je i velik broj presuda za slučajeve povezane s kršenjima ljudskih prava 1970-ih i 1980-ih godina. U Peruu je država nastavila progoniti bivšeg predsjednik Fudžimorija i ostale bivše vladine dužnosnike zbog korupcije i ozbiljnih kršenja ljudskih prava. Timovi forenzične antropologije ekshumirali su ostatke i počeli identificirati tijela stotina osoba koje su nestale ili masakrirane i zakopane u tajnim grobnicama tijekom 1980-ih i 1990-ih. Komisija protiv nekažnjenog kršenja ljudskih prava, na čelu s UN-om, u Gvatemali je nastavila istraživati petnaest istaknutih slučajeva kršenja ljudskih prava koji su uključivali ubojstva žena, ubojstva vozača autobusa, trgovinu ljudima i napade i ubojstva sindikalista i branitelja ljudskih prava.

Općenito gledajući, izborne institucije u cijeloj zapadnoj hemisferi zadržale su neovisnost i žestinu koju su stekle proteklih godina. Različiti izborni procesi, poput predsjedničkih izbora u Paragvaju, prvog kruga predsjedničkih izbora u Hondurasu i referendumu u Boliviji i Ekvadoru, ocjenjeni su općenito kao slobodni i pošteni. Međutim, bilo je izuzetaka. U Nikaragvi su općinski izbori okaljani prijevarom, zastrašivanjem i nasiljem velikih razmjera. U Venezueli je glavni nadzornik gotovo tristo (uglavnom oporbenih) kandidata za gradonačelnike i guvernere proglašio nevažećim kandidatima zbog administrativnih pogrešaka.

U nekim slučajevima vlade su se koristile demokratskim procesima, poput ustavnih referenduma, u provođenju politike koja je prijetila potkopavanjem demokratskih sloboda i institucija, u smanjenju teže i protuteže ili konsolidiranju moći u izvršnoj vlasti. U Ekvadoru ustav iz 2008. godine sadrži odredbe kojima se od medija traži da vredi osiguraju vrijeme emitiranja, što donosi zabrinutost da će to utjecati na slobodu govora i tiska. U Venezueli je usvojeno 26 zakona, od kojih neki odražavaju vidove propalog ustavnog referenduma iz 2007. godine, i sadrže klauzule koje smanjuju opseg ovlasti izabranih dužnosnika i promiču centralizaciju moći.

Bilo je prijetnji slobodi tiska. U Venezueli su neovisne medijske kuće i novinari i dalje bili podvrgnuti javnom maltretiranju i zastrašivanju od strane visokih vladinih dužnosnika u medijima u državnom vlasništvu, a neovisnu venecuelsku televizijsku postaju *Globovision* vladini pristaše napali su suzavcem. Vlada Nikaragve koristila se administrativnim, sudskim i financijskim mjerama kako bi potkopala slobodu govora. Premda je bolivijska vlada općenito poštivala slobodu tiska, održavala je neprijateljski odnos s tiskom. Nekoliko nevladinih organizacija tvrdilo je da su predsjednik Morales i vladini dužnosnici davali ponižavajuće izjave vezane uz tisak, tolerirajući nasilje nad novinarima i medijskim kućama, politizirajući medijski sadržaj državne proizvodnje i donoseći zakone kojima je svrha ograničiti neovisnost medija.

Kuba je i dalje bila jedina totalitarna država u tom dijelu svijeta, nakon nedemokratskog prijenosa vlasti s Fidela Castra na njegova brata Raula.

Odabrani pomaci po zemljama

U **Boliviji** su nastojanja vlade da se o novom kontroverznom ustavu glasuje na nacionalnom referendumu, kao i opozicijski zahtjevi za većom regionalnom autonomijom i konkurentni zahtjevi za novčanim sredstvima vlade, doveli do niza žestokih sukoba i barikada na cestama. Nasilje je doživjelo vrhunac u rujnu u departmanu Pando, kad je trinaest osoba poginulo, a guverner je nezakonito zadržan u pritvoru. U svibnju i lipnju u istočnim departmanima održani su referendumi o autonomiji, ali savezna vlada ih nije priznala, ni međunarodna zajednica ih nije nadgledala. Nakon poništenja referendumu održanog na nacionalnoj razini u kolovozu, većina guvernera i predsjednik Evo Morales ostali su na dužnosti, čime je ojačana predsjednička stranka Pokret prema socijalizmu i njezina nastojanja da se održi nacionalno glasovanje o novom ustavu.

Unatoč četrdeset četiri godine dugom oružanom sukobu s terorističkim organizacijama, **kolumbijska** vlada nastavila je s nastojanjima da poboljša ljudska prava, osobito u provedbi Zakona o pravdi i miru, procesa koji je pomogao da se razjasni otprilike sto šezdeset četiri tisuće zločina i doveo do reforme vojnog pravosudnog sustava. Tijekom prvih deset mjeseci stopa ubojstava smanjena je za šest posto, a otmica za četrnaest posto u odnosu na 2007. godinu, dok su istrage o povezanosti političara i paravojnih skupina otkrile sedamdeset kongresmena i 15 guvernera, od kojih je velik broj završio u zatvoru. Unatoč tome, i dalje je bilo brojnih društvenih problema i kršenja ljudskih prava od strane vlade, uključujući nezakonita ubojstva, vojnu suradnju s ilegalnim naoružanim skupinama i maltretiranje novinara i skupina za ljudska prava. Terorističke organizacije,

prvenstveno Revolucionarne oružane snage Kolumbije i Nacionalna oslobodilačka vojska, počinile su teška kršenja ljudskih prava, a među njima i politička i ostala ubojstva, otmice, prisilno raseljavanje stanovništva velikih razmjera, vojačenje djece i napade na borce za ljudska prava, učitelje i sindikaliste.

Na **Kubi** je došlo do povećanog suzbijanja slobode govora i okupljanja u odnosu na prethodnu godinu. Pojačalo se maltretiranje disidenata, uključujući premlaćivanje aktivista od strane dužnosnika sigurnosnih snaga ili svjetine koju je organizirala vlada. Vlada je također povećala praksu kratkotrajnog pritvaranja a zatim puštanja bez podizanja optužnice, s ciljem zastrašivanja aktivista i sprečavanja njihova organiziranja. Najmanje 219 političkih zatvorenika ostalo je u zatvoru u uvjetima opasnim za život, gdje su ih tukli i uskraćivali im medicinsku pomoć. Oni koji su pušteni tijekom godine odslužili su punu kaznu. Vlada je nastavila ograničavati građanima pristup neovisnim informacijama, a osobito je nastojala ograničiti pristup Internetu, unatoč tome što je građanima dopustila da prvi put posjeduju vlastita računala.

Gvatemala je poduzela mjere za poboljšanje stanja ljudskih prava. UN-ova Komisija protiv nekažnjavanja nastavila je provoditi istrage o istaknutim slučajevima ljudskih prava i proširila svoju istražnu sposobnost osnivanjem nove jedinice tužitelja. Međutim, i dalje je bilo proširenog nasilja koje je prošlo nekažnjeno. Pripadnici nacionalne policije počinili su nezakonita ubojstva, a u mnogim slučajevima vlasti su premjestile pojedine policijske službenike ili ih otpustile, umjesto da provedu istragu i sudski postupak nad navodnim prekršiteljima. Osim toga, nasilje su izazivale bande, bilo je seksualnih napada, iznuđivanja, organiziranog kriminala i krijumčarenja narkotika. Sindikalistima su prijetili nasiljem ili su ih ubijali nepoznati napadači. Problem korupcije u vladama i dalje je bio velik, a ispitivanja javnosti pokazivala su nedostatak povjerenja u gotovo sve vladine institucije.

Vladajuća sandinistička vlada u **Nikaragvi** isključila je vjerodostojne međunarodne promatrače iz općinskih izbora održanih u studenom, koji su bili okaljani prijevarom, nepravilnostima i zastrašivanjem. Zemlja je nastavila patiti od nepoštivanja vladavine zakona, sustavne korupcije i politizacije sudstva i drugih vladinih organa. Vlada i ostali subjekti zastrašivali su i maltretirali novinare i skupine civilnog društva koje nisu podupirale službenu politiku.

U **Venezueli** su nevladine organizacije zabilježile pogoršanje demokratskih i ljudskih prava, što bi moglo dovesti do ozbiljnih posljedica. Tijekom godine Nacionalna je skupština donijela 26 zakona koji sadrže odredbe kojima se ovlasti izabranih dužnosnika smanjuju, a promiče se centralizacija vlasti. Vlada je izazvala kritiku i optužbe međunarodne zajednice zbog neustavnosti, time što je onemogućila kandidaturu 272 kandidata za općinske i guvernerske izbore. Većina njih bili su kandidati oporbe. Predsjednik Chavez iznio je svoju namjeru da 15. veljače 2009. godine provede još jedan ustavni referendum, kojim će opet pokušati ukinuti trajanje mandata predsjednika, a prvi put i za izabrane dužnosnike. Bilo je mnogo ozbiljnih zapreka i prijetnji slobodi izražavanja, uključujući i slobodu medija. Vladini dužnosnici javno su maltretirali i zastrašivali neovisne medijske kuće i novinare u medijima u vlasništvu države. Vlada je

tužila neovisnu venecuelsku televizijsku kuću, tvrdeći da ta kuća potiče na ubojstvo predsjednika Chaveza. Pojedince i medijske kuće također su optuživali da potiču nasilje i destabiliziraju vladu, nakon što su dali izjave u kojima ih kritiziraju ili potiču na oporbene mjere prema vladu. Vladine institucije i dužnosnici i medijske kuće povezane s vladom promicale su antisemitizam brojnim antisemitskim primjedbama, što je uzelo maha u društvu u obliku antisemitskog izražavanja, karikatura, vandalizma i fizičkih napada na židovske institucije.

Zaključak

10. prosinca 2008. obilježena je 60. godišnjica usvajanja Opće deklaracije o ljudskim pravima u Općoj skupštini Ujedinjenih naroda. U desetljećima nakon usvajanja deklaracije na svim je kontinentima došlo do izuzetnih pomaka po pitanju svih prava koja su u njoj nabrojana. Pa ipak, 60 godina kasnije, vlade uskraćuju temeljne slobode stotinama milijuna svojih građana.

Sjedinjene Države su utemeljene na ljudskim pravima i vladavini zakona. Objavljuvajući ovog izvještaja želimo biti izvor informacija, nade i pomoći ljudima u cijelom svijetu koje ugnjetavaju, ušutkuju i marginaliziraju. Mi smo ustrajno predani radu na svim razinama – nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj, kako bismo osigurali da se ljudska prava iz Opće deklaracije štite i poštuju.

Izvještaj o poštivanju ljudskih prava za 2008. godinu:- Hrvatska
Ured za demokraciju, ljudska prava i rad
[2008 Country Reports on Human Rights Practices](#)
25. veljače 2009.

Republika Hrvatska je po ustavu parlamentarna demokracija i ima 4,4 milijuna stanovnika. Zakonodavnu vlast obnaša jednodomni Sabor. Na čelu države nalazi se predsjednik, koji ujedno zapovijeda oružanim snagama. On surađuje u izradi i provedbi međunarodne politike i rukovodi radom obavještajne službe, te imenuje premijera koji je na čelu vlade. Promatrači iz zemlje i inozemstva naveli su da su izbori, održani u studenom 2007. godine, bili u skladu s međunarodnim standardima.

Vlada je općenito poštivala ljudska prava svojih građana. Međutim, bilo je problema na nekim područjima. Na sudovima se nagomilao velik broj neriješenih predmeta, premda je smanjen broj slučajeva koji čekaju raspravu. I dalje je bilo problema sa zastrašivanjem svjedoka u suđenjima za ratne zločine. Vlada je postigla mali napredak u povratu imovine koju je jugoslavenski komunistički režim nacionalizirao nekatoličkim vjerskim zajednicama. I dalje je bilo problema s društvenim nasiljem i diskriminacijom nacionalnih manjina, osobito Srba i Roma. Nastavljena je diskriminacija i nasilje nad ženama. Također je bilo dojava o krijumčarenju ljudima, nasilju i diskriminaciji homoseksualaca i diskriminaciji osoba zaraženih HIV-om i sidom.

POŠTIVANJE LJUDSKIH PRAVA

Poglavlje 1: Poštivanje integriteta osobe, što znači da nije bilo dolje navedenog:

a. Svojevoljno ili nezakonito lišavanje života

Nije bilo dojava o svojevoljnim ili nezakonitim ubojstvima koje je počinila vlada ili njezini subjekti.

Tijekom godine poginuo je jedan pirotehničar i jedan civil, a jedan pirotehničar i dva civila teško su ozlijedena.

b. Nestanci

Nije bilo izvještaja o politički motiviranim nestancima.

U rujnu je vlada izvjestila da se 1.940 osobe i dalje smatraju nestalima u vojnem sukobu od 1991. do 1995., uključujući otprilike 873 pripadnika srpske nacionalnosti. Tijekom godine vlada je istražila 36 mogućih masovnih i pojedinačnih grobnica i pri tome ekshumirala posmrtnе ostatke sedam osoba. Vlada je identificirala ostatke četrdeset četiri ranije pronađene osobe.

S ciljem učinkovitijeg identificiranja posmrtnih ostataka, vlada je u dvadeset osam gradova diljem zemlje organizirala kampanju prikupljanja uzoraka krvi članova obitelji osoba nestalih u ratu. Vlada je prikupila 658 uzoraka i ubacila ih u bazu DNK. Do sada je vlada ekshumirala 4.410 tijeka i identificirala 3.498 nestalih osoba. Vlada je obavila ekshumacije i identifikacije, a predstavnici Haaškog suda nadgledali su samo ona mjesta koja se povezuju sa slučajevima koje taj sud istražuje. U identifikaciji posmrtnih ostataka pomagao je Međunarodni odbor za nestale osobe.

c. Mučenje ili neke druge vrste okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja

Takva je praska zabranjena ustawom i zakonom, i nije bilo izvještaja o uporabi tih metoda od strane vladinih dužnosnika.

Uvjeti u zatvorima i pritvorima

Zatvori i pritvori i dalje su bili prenapučeni i osjetio se nedostatak kapaciteta.

U lipnju je Ministarstvo pravosuđa osnovalo odbor koji je trebao predložiti preporuke za poboljšanje uvjeta u zatvorima. Prema riječima pravobranitelja, premda je bilo problema s prenapučenosti i nedostatnim mogućnostima za rekreaciju, u zatvorima se prema zatvorenicima postupa čovječno. U zatvorima nije bilo slučajeva diskriminacije prema nacionalnim manjinama. Tijekom godine Europski sud za ljudska prava (ECHR) presudio je u korist zatvorenika koji je uložio tužbu zbog nepružanja odgovarajuće medicinske skrbi u zatvoru u Lepoglavi. ECHR mu je dosudio naknadu u iznosu od 2.000 EUR.

U studenom su mediji izvjestili o tome kako je korupcija u zatvorima omogućila nekim zatvorenicima da dobiju dodatne povlastice, uključujući one koje su dopuštene zakonom, poput pristupa drogi. Nakon tih izvještaja ministar pravosuđe najavio je sveobuhvatne promjene u zatvorskem sustavu. Promjene su započele u studenom, kad su upravitelji zatvora privremeno postavljeni na funkcije u druge zatvore, kako bi ocijenili stanje zatvora u koji su premješteni i izvjestili o njemu. Uslijed toga jedan je upravitelj smijenjen jer nije sprječio seksualno zlostavljanje zaposlenica u zatvoru.

Vlada je dopustila posjete neovisnim promatračima ljudskih prava, uključujući Međunarodni odbor crvenog križa (MOCK).

9. listopada Odbor za sprečavanje mučenja Vijeća Europe objavio je izvješće o posjeti zatvorima i pritvorima iz svibnja 2007. godine. Odbor je zaključio, premda su vlasti općenito poštivale prava pritvorenika, da su se neki pritvorenici požalili kako su ih policajci i zatvorski čuvari tukli. Osim toga, u izvještaju piše da su u nekim slučajevima tužitelji i policija zanemarivali pravo optuženika na nazočnost odvjetnika, pozivajući pojedinca na „obavijesni razgovor“ (bez nazočnog odvjetnika), što je katkad trajalo nekoliko sati, a često je dovodilo do podizanja optužnice.

d. Bezrazložno uhićenje ili zatvaranje

Zakon zabranjuje bezrazložno uhićenje i zatvaranje i vlada je općenito poštivala tu zabranu.

Uloga policije i sigurnosnih službi

Obavještajna je služba pod nadzorom premijera i predsjednika. Državna policija ima prvenstvenu odgovornost za nacionalnu sigurnost. U vrijeme nereda premijer i predsjednik mogu pozvati vojsku da očuva sigurnost. Neovisno nadzorno tijelo prati rad obavještajne službe.

6. listopada premijer je smijenio ministra unutarnjih poslova i ministra pravosuđa, te ravnatelja policije, te obećao da će raskrinkati organizirani zločin. Premijer je promjene objavio nakon ubojstva kćeri istaknutog odvjetnika, koje se dogodilo u središtu Zagreba. 23. listopada od bombe su u središtu Zagreba u automobilu poginuli Ivo Pukanić, izdavač i suvlasnik *NCL Media Grupe*, i njegov kolega. Policija je uhitila petoricu sumnjivaca povezanih s ovim drugim ubojstvom, a nekoliko je osoba s tjeralice i dalje na slobodi. Krajem godine policija još nije bila identificirala naručitelje ovih ubojstava.

Tijekom listopada vlada je objavila nove mjere borbe protiv mafije, između ostalog poticanje suradnje među vladinim agencijama odgovornim za sigurnost. Do studenog je Vijeće nacionalne sigurnosti odobrilo vladin paket zakona i mjera borbe protiv mafije, koji uključuje značajne zakonodavne i institucijske promjene. Promjene uključuju osnivanje Nacionalnog ureda za suzbijanje organiziranog zločina i korupcije unutar

Ministarstva tarnjih poslova, u skladu s vladinom strategijom borbe protiv korupcije i organiziranog zločina, a krajem godine u uredu je zaposlen dio ljudstva. Reforme unutar policije dovele su do smjene ili slanja na drugu dužnost 75 posto rukovodećih osoba u policiji, s tim da su zadaće temeljene na profesionalnom iskustvu a ne na političkim vezama. Policija je izvjestila o veoma dobroj suradnji s pravosudnim dužnosnicima Bosne i Hercegovine i Srbije vezano uz istrage o istaknutim ubojstvima u Zagrebu.

Uhićenje i pritvaranje

Policija obično dobiva nalog za uhićenje predočenjem dokaza o osnovanoj sumnji istražnom succu. Međutim, policija može izvršiti uhićenje bez naloga, ukoliko vjeruje da bi osumnjičeni mogao pobjeći, uništiti dokaze ili počiniti neki drugi zločin. Policija ima 24 sata da opravlja uhićenje pred succem.

Policija mora prtvorenicima osigurati pristup odvjetniku po njihovom izboru u roku od 24 sata od uhićenja. Ukoliko je prtvorenik siromašan, a optužen je za zločin za koji je predviđena dugotrajna kazna zatvora, sudac mora odrediti branitelja. Vlada je ovo općenito provodila u praksi. Istražni sudac u roku od 48 sati od uhićenja mora odlučiti hoće li produljiti pritvor radi daljnje istrage. Istražni pritvor općenito traje do 30 dana. Međutim, istražni postupak u određenim slučajevima može potrajati i do 12 mjeseci. Po zakonu je maksimalno trajanje pritvora šest mjeseci, ali sud to na zahtjev državnog odvjetnika može produžiti na 12 mjeseci u određenim slučajevima, prvenstveno suđenjima za ratne zločine i organizirani zločin. Ptvorenici mogu biti pušteni na slobodu, u očekivanju daljnog postupka, premda je većina osumnjičenih za kaznena djela zadržana u pritvoru do suđenja. Mogućnost polaganja jamčevine nakon podizanja optužnice postoji, ali nije u uobičajenoj primjeni. Ptvorenicima se dopuštaju posjeti članova obitelji.

29. lipnja Županijski je sud u Splitu u ponovljenom suđenju osudio američkog državljanu Mitru Arambašića za ratne zločine protiv civila i zatvorenika, nakon što je 1997. godine u njegovom odsustvu podignuta optužnica za iste optužbe. Sud je potvrdio originalnu presudu izrečenu u odsustvu, kao i prvotnu kaznu od 20 godina zatvora.

24. listopada Županijski sud u Sisku oslobođio je američkog državljanu Željka Vrljanovića optužbe da je pripadao srpskoj vojnoj izviđačkoj skupini koja je 1993. godine ubila hrvatskog časnika, njegovu ženu i dvoje djece. Sud je osudio drugooptuženog Branislava Miščevića i izrekao mu maksimalnu kaznu od 20 godina zatvora.

Pomilovanje

Zakon predviđa mogućnost pomilovanja, osim za ratne zločine. Kad se istragom ne može potkrijepiti originalna optužba za ratne zločine, sudovi u praksi smanje optužnicu i osude optuženike, što im omogućava da olakšaju pomilovanje. Time je slučaj za sud riješen bez dodatne istrage, a optuženom se omogućava da slobodno ide, ali time se ne uzimaju u obzir problemi koje bi kazneni dosje mogao predstavljati potencijalno nevinim optuženicima, osobito vezano uz zapošljavanje.

Tijekom godine Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESE) izvjestila je o jednom slučaju pomilovanja Dušana Maslovara, kojega je vlada izručila iz Grčke temeljem istrage o ratnom zločinu. Nakon izručenja vlada je istragu prekvalificirala u oružanu pobunu, primijenila pomilovanje i oslobođila ga iz pritvora.

e. Uskraćivanje poštenog javnog suđenja

Ustav i zakon jamče neovisno sudstvo. Sudovi su i dalje bili zatrpani neriješenim slučajevima. Ministarstvo pravosuđa izvijestilo je da je 30. rujna bilo 941.827 neriješenih slučajeva.

Sudski sustav sastoji se od općinskih i županijskih sudova, trgovačkih i prekršajnih sudova, upravnog suda i Vrhovnog suda. Ustavni sud utvrđuje ustavnost zakona, vladinih akata i izbora. Paralelni sustav trgovačkog suda donosi rješenja o trgovačkim i ugovornim sporovima. Državno sudsko vijeće zaduženo je za imenovanje sudaca i disciplinske mjere protiv njih, u koje spada i smjena sudaca. Sabor imenuje glavnog državnog odvjetnika koji imenuje državne odvjetnike na županijskoj i općinskoj razini. Državno odvjetničko vijeće, disciplinsko tijelo koje imenuje Sabor. Ono postavlja zamjenike državnih odvjetnika i nad njima provodi disciplinske mjere.

Procedura suđenja

Ustavom i zakonom zajamčeno je pravo na javno suđenje, i neovisno sudstvo općenito provodi to pravo. U zakonskom sustavu ne postoji porota nego skupina sudaca, koja u nekim slučajevima uključuje suce laike. Optuženici imaju pravo biti nazočni suđenju i pravodobno se savjetovati s odvjetnikom. Mogu se suočiti sa svjedocima optužbe, ispitivati ih, te uvesti svjedoke i dokaze u svoju korist. Optuženici imaju pristup dokazima koji su značajni za njihov slučaj, te se smatraju nevinima dok im se ne dokaže krivnja i imaju pravo žalbe.

Promatrači OEES-a izvijestili su da je bilo nekoliko problema s institucijama države u utvrđivanju odgovornosti za ratne zločine, premda su one i dalje poduzimale mјere za postizanje pravednog sustava. Bilo je pokazatelja o pretjeranom i nedovoljnem sudskom progonu. Premda se za ratne zločine sudilo i Hrvatima, među optuženima uglavnom su bili pripadnici srpske nacionalnosti. Tijekom godine podignuto je nekoliko optužnica i pokrenuto nekoliko postupaka protiv Hrvata optuženih za ratne zločine. Osim toga, 9. listopada Ured glavnog državnog odvjetnika izdao je upute svim uredim za ratne zločine, kako bi osigurao jedinstveno postupanje bez obzira na nacionalnost osumnjičenih.

Tijekom godine OEES je izvijestio da je od završenih slučajeva Vrhovni sud poništio presude prvostupanjskog suda i vratio na ponovno suđenje 40 posto pojedinačnih žalbi. OEES je nadzirao 33 slučaja na Vrhovnom sudu koji su uključivali žalbe na presude prvostupanjskih sudova za 58 osoba (41 pripadnika srpske nacionalnosti, 15 Hrvata, jednog Bošnjaka i jednog Albanca). Od njih sud je odlučio o 19 žalbi. Žalbe čije se rješavanje najduže čekalo bile su žalbe odvjetništva na oslobođajuće presude i žalbe na slučajevu u kojima je izrečena kazna manja od minimalne predviđene zakonom. Krajem godine nekoliko neriješenih žalbi čekalo je rješavanje i do četiri godine. OEES je izvijestio da su u slučajevima žalbi za izricanje kazne koja je manja od predviđene, mnogi tuženi u zatvoru proveli gotovo cijelo trajanje kazne prije nego što je Vrhovni sud obavio reviziju njihova slučaja.

OEES je izvijestio da je tijekom godine gotovo polovici tuženih za ratne zločine suđeno u odsutnosti. Na primjer, na Županijskom sudu u Vukovaru u tijeku je bilo suđenje protiv jednog pripadnika srpske nacionalnosti, dok su u tijeku bila još dva suđenja djelomično u odsutnosti u kojima je odsutno bilo 23 od 25 pripadnika srpske nacionalnosti. Na Županijskom sudu u Sisku jedno suđenje dvojici Srbina provedeno je u djelomičnoj odsutnosti (jedan je Srbin bio nazočan), dok je na Županijskom sudu u Osijeku u tijeku bilo suđenje trojici Srbina od kojih jedan nije bio nazočan.

15. svibnja glavni državni odvjetnici iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Crne Gore i Srbije, sastali su se zajedno s glavnom tužiteljicom Haaškog suda, kako bi razgovarali o poboljšanju međuvladine suradnje u svrhu osiguranja odgovornosti pojedinaca za ratne zločine i koordiniranje nastojanja na regionalnoj razini da se stane na kraj nekažnjavanju. Ovo je bila druga konferencija organizirana pod pokroviteljstvom glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske. Glavne teme konferencije bile su stvaranje baza podataka slučajeva u pojedinoj zemlji, procedure razmjene podataka, razmjena najboljih praksi i razvoj raznih alata za progon.

Tijekom godine glavni je državni odvjetnik izvijestio o sjajnoj suradnji s ostalim zemljama u regiji, osobito sa Srbijom i Crnom Gorom.

Istraživanje UN-ovog Razvojnog programa (UNDP) iz 2007. godine o pomoći žrtvama i svjedocima zločina, otkrilo je da su propisi u zemlji neodgovarajući, osobito vezano uz pružanje besplatne pravne pomoći, plaćanje odštete i zaštitu svjedoka i njihove privatnosti. Ministarstvo pravosuđa i Ministarstvo unutarnjih poslova imaju zasebne jedinice koje pomažu i štite svjedoče i žrtve. Tijekom godine ured UNDP-a u Zagrebu, zajedno s Ministarstvom pravosuđa i predsjednicima četiriju sudova, zaposlio je osam profesionalaca koji su bili zaduženi za pružanje pomoći svjedocima i žrtvama, ne samo osobama koje svjedoče u suđenjima za ratne zločine, nego i svjedocima koji svjedoče u složenim kaznenim slučajevima. U prva tri mjeseca provedbe pilot programa uredi su pomogli više od stotinu ljudi.

4. studenog u Zagrebu je počelo suđenje političaru na najvišem položaju kojemu je ikad suđeno za ratne zločine, saborskem zastupniku Branimiru Glavašu i petorici suoptuženika za ubojstvo pripadnika srpske nacionalnosti u Osijeku početkom 1990-ih godina.

Promatrači OEES-a izvijestili su da su javna optužnica, kao i objavljivanje izjava iz sudske istrage u medijima i na Glavaševoj web stranici, omogućili da javnost sazna osnovne detalje sa suđenja, iako je svjedočenje bilo zatvoreno za javnost. U rujnu je sud odlučio o ponovnom pokretanju suđenja, budući da je pauza u ovom slučaju trajala više od dva mjeseca, što zakon ne dopušta. Krajem godine suđenje je još bilo u tijeku.

7. srpnja Županijski sud u Osijeku osudio je Antuna Gudelja, bivšeg policijskog dužnosnika u Osijeku, za ubojstvo šefa osječke policije Josipa Reihl-Kira i dvojice lokalnih dužnosnika, te pokušaj ubojstva četvrtog. Osuda je donesena u ponovnom suđenju nakon što je Gudelj izručen iz Australije nakon presude donesene u odsutnosti. Sud je Gudelja osudio na 20 godina zatvora.

Županijski sud u Vukovaru podigao je optužnicu protiv petorice bivših hrvatskih vojnika za ubojstvo obitelji Olujić iz sela Černa, 1992. godine, čiji su članovi bili srpske nacionalnosti. Sud je osudio petoricu Hrvata na kazne zatvora od sedam do dvadeset godina. Krajem godine žalba na ovu odluku čekala je rješavanje na Vrhovnom sudu.

18. travnja Županijski sud u Vukovaru treći je put ponovno pokrenuo suđenje, koje je započelo 2005. godine, protiv 22 pripadnika srpske nacionalnosti i Rusina, od kojih je 17 bilo u odsutnosti, optuženih za genocid koji su počinili u sklopu srpskih paravojnih postrojbi u ubojstvima, teškom ozljedivanju i prisilnom iseljavanju Rusina i ostalih osoba nesrpske nacionalnosti iz sela Mikluševci (u blizini Vukovara) krajem 1991. i 1992. godine. 17. siječnja vukovarski je državni odvjetnik odbacio optužbe protiv dvojice optuženika koji su bili na suđenju, te protiv jednog optuženika koji je bio na slobodi, obrazloživši to tvrdnjom da optužbe nisu imale težinu optužbi koje se kvalificiraju kao

genocid. 11. siječnja Županijski sud u Vukovaru prvi je put imenovao odvjetnika koji će zastupati svakoga od optuženika. Prije toga jedan je odvjetnik zastupao svu šestoricu, premda je sud tužene smatrao supočiniteljima.

Tijekom godine državni odvjetnici nastavili su revidirati sve otvorene slučajeve za ratne zločine i odbacivati nedovoljno potkrijepljene optužbe. 9. listopada glavni je državni odvjetnik izdao pisane obvezne upute o primjeni Osnovnog kaznenog zakona i Zakona o kaznenoj proceduri, te kriterije za kazneni progon slučajeva ratnih zločina. U dokumentu su izneseni standardi progona za slučajeve ratnih zločina i mehanizmi revizije suđenja za ratne zločine u odsutnosti. Državni je odvjetnik upute poslao uredima državnih odvjetnika u cijeloj zemlji.

Budući da ustavi većine zemalja jugoistočne Europe koje su sudjelovale u sukobu između 1991. i 1995. godine zabranjuju izručenje njihovih državljana, glavni državni odvjetnik potpisao je sporazume s kolegama u Crnoj Gori i Srbiji kojima se omogućuje prijenos dokaza u takvim slučajevima i time omogućuje osumnjičenima da im se sudi ondje gdje žive, umjesto ondje gdje je počinjen zločin. Tijekom godine ovi su sporazumi doveli do podizanja optužnice protiv osmorice tuženika u Crnoj Gori i više od deset optužnica u Srbiji, te do jedne osude.

Politički zatvorenici i pritvorenici

Nije bilo dojava o političkim zatvorenicima i pritvorenicima.

Građanske parnice i pravni lijekovi

U građanskim parnicama sudstvo je bilo neovisno i objektivno, premda je daljnje gomilanje sudskega predmeta dovelo do zabrinutosti o učinkovitosti i djelotvornosti sudstva.

Povrat imovine

Tijekom godine vlada se približila završetku svog programa povrata protuzakonito zaposjednutih kuća njihovim vlasnicima. Međutim, Zakon o vlasništvu implicitno ide u prilog Hrvatima na štetu Srba jer daje prednost prava privremenim stanašima, uglavnom Hrvatima, nad prvobitnim vlasnicima, uglavnom Srbima koji su izgubili imovinu tijekom 1990-ih godina. U 11 slučajeva vlasnici nisu mogli stupiti u posjed svoje imovine i čekali su završetak upravnog postupka. Istdobro, 34 vlasnika poljoprivrednog zemljišta s nerazjašnjениm vlasništvom nije moglo stupiti u posjed svojih čestica, uglavnom u zaleđu Zadra. Tijekom godine vlada je poduzela mjere za ubrzanje ovog procesa. U lipnju je iznijela detaljni plan kojim se nudi odšteta sadašnjim korisnicima za ulaganja u zemljište tijekom godina, oko čega bi se mogle voditi dugotrajne parnice.

Povrat imovine oduzete tijekom Drugog svjetskog rata za vrijeme komunističkog sustava i dalje je bio problem.

Zakon o povratu i nadoknadi vlasništva oduzetog u vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine dopušta povrat imovine samo osobama koje su imale hrvatsko državljanstvo u vrijeme donošenja zakona. Stoga se zakon ne primjenjuje na osobe čija je imovina oduzeta, a one su napustile zemlju i dobine državljanstvo neke druge zemlje. Mnogi potražitelji naknadno su dobili hrvatsko državljanstvo ali ipak ne mogu uložiti žalbu.

Povrat imovine i dalje je predstavljao problem svim većim vjerskim skupinama osim Islamske zajednice.

f. Samovoljno uplitanje u privatnost, obiteljski život, dom ili prepisku

Takva su djela ustavom i zakonom zabranjena, a vlada je općenito u praksi poštovala tu zabranu.

Poglavlje 2: Poštivanje građanskih sloboda, među kojima su i:

a. Sloboda govora i tiska

Ustavom i zakonom propisana je sloboda govora i tiska. Međutim, nastavljen je utjecaj vlade na medije u određenoj mjeri, a bilo je i dojava o povećanom pritisku iz komercijalnih interesa.

Zakonom je propisana najmanja kazna od šest mjeseci a najveća od 5 godina zatvora za govor mržnje. Govor mržnje putem Interneta kažnjava se zatvorskom kaznom od šest mjeseci do tri godine.

Čitav niz privatnih novina i časopisa izlazio je bez vladina miješanja. Vlasništvo nad medijima još nije bilo potpuno transparentno, unatoč Zakonu u medijima, što je omogućilo da se sakrije utjecaj političkih ili ostalih interesa na medijske kuće.

Na nacionalnu radio-televiziju (HTV i HRT) odnose se drugi zakoni od onih kojima je reguliran rad ostalih elektroničkih medija. U zemlji su emitirale neovisne televizijske i radio postaje, a dva od četiri nacionalna televizijska kanala bila su privatna.

Lokalne vlasti imale su u djelomičnom ili potpunom vlasništvu otprilike 70 posto lokalnih medija, čime su lokalni radijski i televizijski mediji bili osobito podložni političkom pritisku. Otprilike 46 posto lokalnih radio postaja ovisilo je o finansijskoj potpori lokalnih vlasti.

10. kolovoza novine su izvijestile da se SDP, najveća oporbena stranka, požalila Vijeću za elektroničke medije da vladajuća stranka, HDZ, nadzire većinu lokalnih televizijskih postaja. U svibnju je skupina uglednih novinara poslala dopis Europskoj uniji, upozoravajući na to da osobe bliske HDZ-u preuzimaju velik broj lokalnih radio postaja kako bi utjecale na lokalne izbore zakazane za proljeće 2009. Novinari su zahtjevali da Ministarstvo kulture, zaduženo za medije, i Agencija za elektroničke medije hitno izvrše pregled vlasničke strukture, programskih aktivnosti i finansijskog upravljanja tih medijskih kuća

Na Svjetski dan slobode tiska, u svibnju, Hrvatsko novinarsko društvo (HND) istaknulo je da koncentracija vlasništva i moći velikih oglašivača sve više ugrožava slobodu medija. HND je također upozorio da „se nastavljaju pritisci na određene medije u vlasništvu države i lokalnih vlasti, ali su sve više prisutni i gospodarski pritisci na vlasnike, a preko njih neizravno i na novinare“.

3. siječnja policija je vratila opremu, uključujući računala, CD-ove i neke dokumente koje su zaplijenili slobodnom novinaru Željku Peratoviću. Policija je Peratovića uhitila u listopadu 2007. godine i pustila ga dan nakon uhićenja. Peratović tvrdi da je policija izbrisala materijal s njegova računala i odbila vratiti između dvije i pol i tri tisuće stranica dokumenata.

U veljači su lokalni mediji izvijestili da su Nebojši Magdiću, novinaru Radio Ogulina, plaću za siječanj smanjili za 20 posto zato što je kritizirao ministra znanosti, obrazovanja i sporta i saborskog zastupnika. Riječki dnevnik *Novi list* piše da je Grad Ogulin 75-postotni vlasnik Radio Ogulina.

Teme vezane uz ratne zločine i dalje su bile osjetljive za medije, a novinari koji su o njima izvještavali bili su pod pritiskom. 12. veljače novinar Drago Hedl primio je pismo u kojem mu prijete smrću. Hedl je istraživao o ratnim zločinima počinjenim 1991. godine nad civilima u Osijeku, na istoku zemlje. Još nekoliko osoba uključenih u to suđenje primilo je pismo istog sadržaja. HND je zatražio policijsku zaštitu za Hedla.

Policija je uhitila sumnjivca za napad na Filipa Bralu, fotografa *Zadarskog lista* i zagrebačkog dnevnika *24 sata* koji se dogodio 25. svibnja, a koji je napadnut dok je snimao nogometnu utakmicu u Gorici. Policija je također pritvorila osumnjičenog za napad na Danijelu Banko od 20. svibnja, novinarku zadarskog *Novog lista*. Ona je zadobila teške ogrebotine i zadržana je u bolnici. HND je upozorio da je ovaj napad bio „samo jedan u nizu sve većeg broja napada na novinare“ u zemlji.

2. lipnja dvojica neidentificiranih muškaraca pretukla su istraživačkog novinara Dušana Miljuša bejzbolskim palicama na parkiralištu u blizini njegovog stana u Zagrebu. Miljuš je primljen u bolnicu s potresom mozga, slomljrenom rukom i ozljedama lica. Miljuš je izvještavao o organiziranom zločinu i korupciji za zagrebački dnevnik *Jutarnji list*, pa je tako prethodne godine izvjestio o brojnim osjetljivim temama, uključujući istrage o navodnoj nezakonitoj proizvodnji oružja i krijumčarenju u zemlji. Premijer Sanader izjavio je da će vlada poduzeti sve moguće mjere da odgovorne za napad na Miljuša privede pravdi. Predsjednik Mesić također je kritizirao napad, dodavši da ga on ne smatra napadom samo na istraživačko novinarstvo, nego i na slobodu medija općenito.

9. srpnja jedan od Miljuševih rođaka primio je telefonski poziv u kojem se prijeti ozljeđivanjem članova Miljuševe obitelji ukoliko se on ne prestane baviti istraživačkim novinarstvom. Nepoznati muški glas također je jasno naveo da ima informacije o članovima Miljuševe obitelji. Glavni tajnik Medijske organizacije jugoistočne Europe (SEEMO) izjavio je da je zabrinut zbog ovih novih prijetnji i nemogućnošću policije da uđe u trag napadačima na Miljuša iz lipnja. Krajem godine istraga je bila u tijeku, a Miljuš je bio pod policijskom zaštitom 24 sata na dan.

9. lipnja policija je *Makarskoj kronici*, makarskom tjedniku, uručila nalog za pretres koji je izdao Županijski sud u Splitu, u kojemu traže informacije o identitetu osobe koja je postavila komentar na Internet portalu tog tjednika s informacijama o navodnim kriminalnim aktivnostima u koje su uključeni građevinski poduzetnici i lokalne vlasti. *Makarska kronika* odbila je identificirati tu osobu. HND je kritizirao ovu operaciju, optuživši policiju da vrši pritisak na novine.

29. listopada policija je uhitila i optužila osobe osumnjičene da su 23. listopada sudjelovale u ubojstvu na Ivu Pukanića, izdavača i suvlasnika *NCL Media Group* iz Zagreba i Niku Franjića, direktora marketinga tjednika *Nacional* kojega izdaje NCL. Krajem godine policija je istraživala ova ubojstva.

27. studenog Drago Hedl, komentator i novinar *Jutarnjeg lista*, primio je poruku u kojoj mu prijete da će ga masakrirati. 20. studenog Hrvoje Appelt, novinar *Globusa*, pod svojim je automobilom pronašao napravu nalik na bombu. Appelt je nedavno objavio članke o krijumčarenju u zemlji. Prema navodima medija i Appelt i Hedl dobili su policijsku zaštitu nakon ovih prijetnji. HND je osudio obje prijetnje i zahtjevao da policija što prije pronađe počinitelje, te da zaštići novinare. 4. prosinca policija je izvjestila da je policijski dužnosnik Krunoslav Fehir odgovoran za poruku posлану Hedlu. Fehir je ključni svjedok u suđenju za ratne zločine, a njegov je odvjetnik tvrdio da je Fehir htio skrenuti pozornost na sebe. Vlasti su optužile Fehira, suspendirale ga s dužnosti i pokrenule disciplinske mjere protiv njega.

Kleveta je kazneno djelo. Posljednjih godina nije bilo izvještaja o politički motiviranim slučajevima klevete. Međutim, velik broj slučajeva klevete iz prethodnih godina ostao je neriješen zbog preopterećenosti sudova. Sudovi mogu izreći novčanu kaznu, ali ne i kaznu zatvora osobama osuđenim za klevetu i blaćenje.

Internetska sloboda

Nije bilo vladinih ograničenja pristupa Internetu ili dojava o tome da je vlada pratila elektroničku poštu ili *chatove* na Internetu. Pojedinci i skupine mogli su miroljubivo izražavati svoje stavove putem Interneta i elektroničke pošte. Pristup Internetu dostupan je velikom broju građana u cijeloj zemlji i mnogi se njime služe.

28. studenog policija je ispitivala muškarca iz Dubrovnika te pretražila njegov dom i računalo pod sumnjom da je na *Facebooku* postavio fotomontažu premijera Sanadera u nacističkoj uniformi. Fašistička propaganda i nacistički simboli zakonom su zabranjeni. U ovom slučaju nisu podnesene optužbe.

Akademске slobode i kulturni događaji

Vlada nije ograničavala akademске slobode ni kulturne događaje.

b. Sloboda mirnog okupljanja i udruživanja

Sloboda okupljanja

Sloboda okupljanja zajamčena je ustavom i zakonom i vlada je u praksi općenito poštivala to pravo. Zakonom su zabranjeni politički prosvjedi na zagrebačkom Markovom trgu ispred zgrade sabora i vlade. U prosincu je policija na kratko pritvorila mladića koji je lijepio plakate koji su pozivali na protuvladine prosvjede u Zagrebu. Sličan incident zbog istog prosvjeda dogodio se i u Zadru. Policija je pogrešno smatrala da prosvjed nema sve potrebne dozvole. Organizatori prosvjeda koristili su se internetskim stranicama društvenih mreža. Policija se kasnije ispričala zbog pritvaranja, a policijski koji su sudjelovali u pritvaranju suspendirani su. Prosvjed je održan nekoliko dana kasnije bez incidenata.

Sloboda udruživanja

Sloboda udruživanja zajamčena je ustavom i zakonom i vlada je u praksi općenito poštivala to pravo. Međutim, u skladu sa zakonom Ministarstvo pravosuđa ima diskrecijsko pravo nadzora nad osnivanjem i unutarnjim upravljanjem udruge. Premda se jednako primjenjivao na sve organizacije, sam zakon je restriktivan i pun nadzornih mjera. Na primjer, u zakonu stoji da se organizacije čiji se ciljevi navedeni u statutu smatraju beznačajnima ili čija se imovina ne smatra dovoljnom za obavljanje njihovih aktivnosti navedenih u statutu, neće moći registrirati. Zakon također dopušta vladi da utječe na imenovanje upravljačkog tijela neke organizacije.

c. Sloboda vjeroispovijesti

Sloboda savjesti i vjeroispovijesti i slobodno javno izražavanje vjerskih uvjerenja zajamčeni su ustavom i zakonom i vlada je u praksi općenito poštivala to pravo. U državi ne postoji službena vjeroispovijest. Međutim Rimokatolička crkva ima povjesne veze s državom kakve nemaju druge vjerske zajednice. U svibnju je vlada Vijeću za koordinaciju židovskih zajednica u Hrvatskoj i novoregistriranoj židovskoj vjerskoj zajednici Bet Israel ponudila zajednički sporazum sličan onima koje je sklopila s ostalim vjerskim zajednicama u zemlji. Vijeće za koordinaciju židovskih zajednica odbilo je ponudu, inzistirajući na neovisnom sporazumu. Ono se također usprotivilo vladinom financiranju zajednica, tvrdeći da je manja zajednica Bet Israel dobila novčanu potporu koja nije u skladu s njezinom veličinom. 24. listopada Bet Israel je potpisao sporazum s vladom.

Da bi se neka skupina registrirala kao vjerska zajednica, po zakonu mora imati najmanje 500 pripadnika i mora biti registrirana kao udruga najmanje pet godina. Registrirane zajednice imaju status pravne osobe i uživaju porezne i ostale povlastice. Međutim, sve

vjerske skupine koje su djelovale u zemlji prije donošenja ovog zakona 2003. godine, bile su u postupku bezuvjetne registracije. Do kraja godine ukupno su registrirane 43 vjerske zajednice, a još je dvanaest zajednica čekalo registraciju. Hrvatski helsinški odbor i nekoliko manjih vjerskih skupina koje su registrirane ali nisu mogle potpisati sporazum s državom, kritizirali su kriterije za potpisivanje takvih sporazuma i tvrdili da ih vlasti nedosljedno primjenjuju.

Vlada je zahtjevala da se u škole uvede vjerska izobrazba, premda njezino pohađanje nije obvezno. Budući da je 85 posto stanovništva rimokatoličke vjeroispovijesti, u javnim se školama uglavnom predavao katolički vjeronauk. Škole koje su ispunile kvotu od sedam učenika pripadnika manjinske vjere po razredu, mogle su organizirati posebnu vjersku nastavu za te učenike. Dužnosnici Srpske pravoslavne crkve nastavili su izvještavati o tome kako se mnoga školska djeca i njihovi roditelji, osobito u gradovima gdje pravoslavni vjernici ne žive u kompaktnim zajednicama, i dalje ne vole izjašnjavati kao pravoslavci kako bi izbjegli da ih obilježe. Međutim, crkveni dužnosnici također su izvjestili da se stanje popravilo, te da se povećao broj učenika koji pohađaju vjeronauk na područjima s većinskim srpskim stanovništvom, poput Knina i Donjeg Lapca.

Nije ostvaren veći napredak u povratu imovine nacionalizirane tijekom 2. svjetskog rata većini glavnih vjerskih zajednica, premda su dužnosnici Rimokatoličke crkve u lipnju izvjestili da je vlada spremna podmiriti potraživanja. Vlada je postigla napredak u vraćanju imovine Katoličkoj crkvi, uključujući povrat vojarne Kralj Tomislav. Srpska pravoslavna crkva, druga po veličini potraživane imovine nakon Katoličke crkve, izvjestila je da joj vlada tijekom godine nije vratila nijednu nekretninu. 10. studenog Pravoslavna je crkva dala priopćenje za medije u kojem prosvjeduje protiv prodaje i rušenja zgrade kina Zagreb. Nije bilo napretka u povratu imovine nacionalizirane Vijeću za koordinaciju židovskih zajednica u Zagrebu. 2006. godine premjer je najavio djelomično vladino financiranje obnove sinagoge u Zagrebu, koja je bila uništena tijekom Drugoga svjetskog rata. Vijeće za koordinaciju židovskih zajednica odbilo je vladine planove, odbijajući neke njezine uvjete, uključujući sudjelovanje Bet Israela u projektu.

Maltretiranje i diskriminacija

Bilo je problema s nasiljem i fizičkim zlostavljanjem vjerskih manjina.

I dalje je bilo sporadičnih napada na svećenike i imovinu Srpske pravoslavne crkve u zadarskom zaleđu.

21. ožujka iz pravoslavne crkve u eparhiji dalmatinskoj izvjestili su da su nepoznate osobe provalile u dvorište parohije u Benkovcu i razbile vjetrobransko staklo automobila. Do napada je došlo nekoliko dana nakon objave članka u lokalnim novinama, koji je optužio svećenika koji ondje živi da je obrisao šahovnicu s registracijskih pločica.

Policija je provela istragu ali nije pronašla počinitelje.

Pravoslavni svećenici u Dalmaciji i srpski vođe nastavili su naglašavati da su pozitivni koraci središnje vlade bili u sukobu s onima lokalnih vlasti, policije i sudstva, koji su i dalje diskriminirali Srbe. Na primjer, pravoslavno svećenstvo koje je stiglo iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore i dalje se susretalo s birokratskim preprekama u dobivanju dugotrajnije boravišne dozvole koja nositeljima omogućava povlastice kao što su zdravstvena skrb i mirovina. Svećenici su morali obnoviti status u relativno kratkim vremenskim razmacima koji bi im prekidali boravak, što bi im onemogućilo da skupe dovoljan broj godina boravka koji im je potreban za trajniji status. U siječnju je na snagu stupio novi Zakon o strancima koji ograničava boravak stranaca na šest mjeseci, nakon

čega moraju šest mjeseci izbivati iz zemlje. U zakonu strani svećenici nisu svrstani u kategoriju građana izuzetih od ovog zakona.

Židovska zajednica broji otprilike dvije tisuće članova. Tijekom godine bilo je dojava o incidentima s antisemitskim predznakom. Na primjer, lokalne nevladine organizacije i policija primijetili su obožavatelje koji su krajem svibnja isticali nacističke ustaške simbole i pjevali uvredljive sloganе na koncertu kontroverznog pjevača ultranacionalista Thompsona u Zagrebu. Zagrebačke gradske vlasti, koje su sufincirale koncert, kritizirale su isticanje ustaške ikonografije na tom koncertu. U srpnju je prekršajni sud u Zagrebu kaznio jednog mladića sa 1.600 kuna zbog nošenja kape s ustaškim simbolom na koncertu. U lipnju su mediji izvijestili da je otprilike dvanaestero maturanata iz Makarske u godišnjaku objavilo svoje slike s kukastim križevima. Učenici su se javno ispričali, a tužitelji nisu pronašli osnove za pokretanje progona. Aludirajući na taj slučaj i na nazočnost mlađih na Thompsonovom koncertu, predsjednik Koordinacije židovskih zajednica Ognjen Kraus u kolovozu je napisao dopis ministru obrazovanja, u kojem kritizira školski sustav i nedavne reforme školstva jer nisu uspjeli educirati mlađe o holokaustu i prirodi ustaškog režima. Premijer i viši vladini dužnosnici također su osudili isticanje ustaških simbola kao „pogrešno“ i štetno za nacionalne interese države.

20. srpnja bivši zapovjednik ustaškog koncentracijskog logora Jasenovac iz Drugog svjetskog rata Dinko Šakić, umro je u zatvorskoj bolnici gdje je bio na odsluženju dvadesetogodišnje kazne i navodno je pokopan u Zagrebu u ustaškoj uniformi.

Predsjednik centra *Simon Wiesenthal*, Efraim Zuroff, pisao je predsjedniku Stipi Mesiću u kolovozu, kako bi prosvjedovao zbog toga što je svećenik koji je vodio pogreb veličao Šakića kao uzor za sve Hrvate. Ured predsjednika odgovorio je kako „očekuje da odgovorne institucije poduzmu nužne mjere kako bi spriječile da pogreb Dinka Šakića našteti ugledu zemlje ili nanese dugoročno štetne posljedice za dezorientiranu mlađu populaciju“. Državni tužitelji proveli su istragu, ali nisu pronašli dovoljno dokaza da podignu optužnicu, budući da je isticanje uniforme, ako ga je bilo, bilo privatno.

U kolovozu je jedna osoba u blizini crkve Svetog trojstva u Slunju postavila ploču posvećenu ustaškom zapovjedniku crne legije Juri Francetiću. Građani su odmah obavijestili policiju koja je ploču uklonila, ali nije podigla optužnicu protiv počinitelja. 21. rujna lokalne vlasti u Pakovom Selu u blizini Drniša uklonile su spomenik posvećen lokalnom vodu koji se borio u Domovinskom ratu. Spomenik je bio u obliku slova U i nalikovao je na ustaški simbol. Lokalno stanovništvo tvrdilo je da sličnost nije bila namjerna.

U travnju je državni tužitelj u Požegi odlučio da nema osnova za podizanje optužbe za proizvodnju vrećica šećera s Hitlerovim likom iz veljače 2007. godine, budući da tužitelj nije mogao utvrditi da je vlasnik tvornice imao namjeru širiti mržnju.

Detaljniji izvještaj pogledajte na stranici www.state.gov/g/drl/irf/rpt pod nazivom Izvještje o vjerskim pravima u svijetu za 2008. godinu.

d. Sloboda kretanja, prognanici, zaštita izbjeglica i osobe bez državljanstva
Ustavom i zakonom zajamčena je sloboda kretnja u zemlji, putovanje u inozemstvo, iseljavanje i povratak u domovinu. Vlada je općenito poštivala ova prava u praksi. Vlada je suradivala s Uredom Visokog povjerenika UN-a za izbjeglice (UNHCR) i ostalim humanitarnim organizacijama u pružanju zaštite i pomoći prognanicima, izbjeglicama, izbjeglicama koje se vraćaju kućama, tražiteljima azila, osobama bez državljanstva i ostalim sličnim osobama.

Prisilno protjerivanje zabranjeno je zakonom i vlada mu nije pribjegavala.

Izbjeglice koje su se vraćale u zemlju kao građani neke druge republike bivše Jugoslavije a ne kao hrvatski državljeni, nailazile su na prepreke u dobivanju trajnog prebivališta. Osobama koje su imale privremeno boravište, a koje su se vratile do lipnja 2005. godine, zakonom je dopušteno vraćanje predratnog privremenog boravišta bez dalnjih zahtjeva, a one su naknadno mogle zatražiti državljanstvo. Međutim, ova se odredba nije dosljedno primjenjivala, što je izazvalo nesigurnost i kašnjenje u integraciji povratnika. 1. srpnja na snagu je stupio Zakon o strancima, koji sadrži odredbu koja izbjeglice oslobođa strogih zahtjeva sadržanih u prethodnom zakonu.

Vlada je poduzela korake da prizna ili „konvalidira“ pravne i administrativne dokumente koje su izdali subjekti koji nisu bili pod hrvatskim nadzorom tijekom sukoba od 1991.-1995. U svibnju i lipnju vlada je izdala pravilnik i odluku kojom se građanima dopušta da zatraže priznanje radnog staža i da steknu pravo na mirovinu. Ti su propisi učinkovito poništili rok za predaju prijava, a to je bila 1999. godina. Međunarodni promatrači izvjestili su da je vlada pokrenula provedbu nove procedure i UNHCR je registrirao 9.200 novih zahtjeva za priznanjem. Od tog broja 616 zahtjeva je pozitivno riješeno, dok su 794 zahtjeva odbijena. Međunarodni promatrači napomenuli su da su neka upravna tijela i dalje tumačila zakon uz ograničenja, unatoč naputku vlade.

Do rujna je UNHCR evidentirao ukupno 143.632 povratnika u zemlju, uključujući 951 osobu koja se vratila te godine do rujna. UNHCR je napomenuo da se svake godine prosječno vrti dvije tisuće izbjeglica. Prema studiji UNHCR-a iz 2007. godine, 53 posto povrataka vratilo se za stalno, a ostatak su bili jednokratni ili povremeni povratci.

Međunarodne organizacije navele su loše stanje regionalnog gospodarstva, što je dovelo do nezaposlenosti i sporog dolaženja do stanarskog prava za bivše nositelje stanarskih prava nad društvenim stanovima. To je predstavljalo glavnu prepreku povratku. Kako bi riješila ove probleme, vlada je počela provoditi projekt društvenog i gospodarskog oporavka vrijedan 60 milijuna eura, koji zajednički financiraju vlada i Svjetska banka. Cilj projekta je revitalizirati gospodarstvo na područjima od posebne državne skrbi koja su pogodena ratom i promicati međunacionalnu društvenu povezanost.

Neprijateljstvo okoline prema povratnicima srpske nacionalnosti smanjeno je u većem dijelu zemlje, ali je i dalje bilo izraženo u zadarskom i šibenskom zaleđu u Dalmaciji. Vraćanje kuća bivšim vlasnicima Srbima gotovo je dovršeno, a obnova srpskih kuća je nastavljena. Do rujna su vlasti dovršile s popravkom oštećenja na 300 od 400 nekretnina koje su došle u obzir za popravak u skladu s vladinim protokolom za opljačkanu imovinu. Bilo je slučajeva da su osobe putem suda nastojale dobiti naknadu za navodna ulaganja u imovinu dok su nezakonito u njoj boravile. Na sudu je 21 takav slučaj čekao rješavanje.

Premda je vlada 2006. godine usvojila proces rješavanja slučajeva s ulagačima izvan suda, nerado je nudila naknadu ulagačima prije nego što bi slučaj došao do suda.

Vlada je polako nastavila s programom rješavanja potraživanja osoba, uglavnom srpske nacionalnosti, koje su prije rata imale stanarska prava nad stanovima u društvenom vlasništvu ali su ih izgubila tijekom ili neposredno nakon rata. Građani su podnijeli 13.397 zahtjeva za smještajem u sklopu tog programa. Od toga se 4.559 zahtjeva odnosi na gradska područja. Prema navodima UNHCR-a, od 1995. do kraja listopada, vlada je dodijelila 5.557 stambenih jedinica, uglavnom u ratom pogodenim područjima.

Ministarstvo regionalnog razvijanja, šumarstva i vodnog gospodarstva ispunilo je otprilike

97 posto od svog cilja u 2007. godini, a to je 1.400 stambenih jedinica. Do listopada je ispunila otprilike 823 od ciljanih 1.400 stambenih jedinica za 2008. godinu.

Prognanici u zemlji

Vlasti su imale nedosljedan i neujednačen pristup prema manjinskim prognanicima unutar zemlje, čime su otežale njihov povratak. U zemlji je i dalje preostao značajan broj prognanika, premda nisu svi bili pod izravnom skrbi vlade. U svibnju je vlada imala u evidenciji 2.687 prognanika, od kojih je 1.638 bilo srpske nacionalnosti.

Vlada je domaćim i međunarodnim humanitarnim organizacijama omogućila sloboden pristup svim raseljenim osobama i dopustila im da pružaju pomoć.

Zaštita izbjeglica

Zakonom je predviđena dodjela azila u skladu s UN-ovom Konvencijom vezanom uz status izbjeglica iz 1951. i UN-ovim protokolom iz 1967. godine. Vlada je uspostavila sustav pružanja zaštite izbjeglicama. U praksi je vlada osiguravala zaštitu od vraćanja ili protjerivanja osoba u zemlju u kojoj su im život ili sloboda bili u opasnosti. U siječnju je na snagu stupio novi Zakon o azilu za koji promatrači smatraju da je usklađen s odredbama o azilu UN-ove Konvencije o izbjeglicama. Osobe koje su tražile zaštitu Hrvatsku su općenito smatrali tranzitnom zemljom i značajan broj tražitelja azila često bi napustio zemlju prije nego što je sud riješio njihov slučaj.

Tijekom godine azil je zatražilo 105 osoba. Vlada je od tog broja dvjema osobama odobrila subsidiarnu zaštitu (zaštita koja se dodjeljuje tražitelju čija situacija nije pokrivena UN-ovom Ženevskim konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. godine), odbila je deset osoba i odbacila zahtjeve pedeset osoba, a devet se osoba žalilo. Četrdeset tri slučaja čekala su rješavanje. U svibnju i lipnju vlada je dodijelila status izbjeglice jednom tražitelju iz Afganistana i jednom Kurdu iz Turske. To su bili drugi i treći slučaj od neovisnosti zemlje da je status izbjeglice dodijeljen tražitelju koji ne dolazi iz bivše Jugoslavije. U Kutini u blizini Zagreba postoji prihvativni centar za tražitelje azila.

U svibnju je vlada osnovala novo žalbeno tijelo koje je zamijenilo bivšu vladinu komisiju za žalbe. Promatrači su smatrali da je novi Odbor za azil bolji od prethodnog odbora jer ima višu razinu neovisnosti i uključuje predstavnike civilnog društva i sveučilišta. Novi bi odbor trebao provoditi opsežne revizije slučajeva tražitelj azila koji su prvobitno odbijeni. UNHCR je pomno pratilo slučajeve pojedinaca koje je vlada deportirala ili koje su vlasti vratile u zemlju odakle su došli.

Tijekom godine nije bilo informacija o osobama koje traže privremenu zaštitu.

Poglavlje 3: Poštivanje političkih prava: Pravo građana da smijene vladu

Ustav i zakon pružaju građanima pravo da na miran način smijene vladu i građani su ovo pravo ostvarivali u praksi putem periodičkih, slobodnih i poštenih izbora na temelju općeg prava glasa.

Izbori i političko sudjelovanje

12. siječnja, nakon koalicijskih pregovora koji su uslijedili poslije parlamentarnih izbora iz studenog 2007. godine, na vlast je stupila vlada predvođena Hrvatskom demokratskom zajednicom (HDZ), a u kabinetu su još zastupljene Hrvatska seljačka stranka, Samostalna demokratska srpska stranka i Hrvatska socijalno-liberalna stranka. Premda nije bilo dojava o značajnim nepravilnostima, lokalna nevladina organizacija *Gradani organizirano nadgledaju izbore* (GONG) procijenila je da su popisi o otprilike 20 posto glasača iz inozemstva (uglavnom u Bosni i Hercegovini) bili zastarjeli na dan izbora. Političke stranke mogle su djelovati bez ograničenja ili miješanja izvana.

Od 153 izabrana zastupnika, 32 su žene. U kabinetu s osamnaest članova četiri su bile žene, uključujući dvije zamjenice premijera i ministricu pravosuđa. Među trinaest sudaca Ustavnog suda bile su četiri žene, uključujući i predsjednicu suda, te 18 žena među 39 sudaca Vrhovnog suda.

U saboru je bilo 10 zastupnika predstavnika manjina, od kojih je osmero izabранo po posebnom ključu koji jamči mjesta u Saboru predstavnicima manjina. Po zakonu nacionalne manjine moraju imati zastupnike u tijelima lokalne vlasti ukoliko popis stanovništva pokazuje da neka manjinska skupina čini najmanje 5 posto lokalnog stanovništva. Premda su vlasti općenito provodile ovu odredbu, vlada nije uzimala u obzir ažurirane popise glasača pri izračunavanju broja predstavnika izabrane manjine, kao što je to bilo traženo zakonom. Korištenje popisa glasača moglo je dovesti do veće zastupljenosti manjina zbog povrata izbjeglica nakon provođenja popisa stanovništva 2001. godine.

Korumpiranost i transparentnost vlade

Zakonom su predviđene kazne za korupciju dužnosnika. Međutim, vlada nije učinkovito primjenjivala zakone. Vladin ured za sprečavanje korupcije i organiziranog kriminala (USKOK) nastavio je poboljšavati svoju sposobnost i ovlasti u provedbi istraga kaznenih djelam otkako je u kolovozu 2007. godine na snagu stupio revidirani zakon o USKOK-u. Tim su zakonom proširene ovlasti USKOK-a, te je on postao nadležan za progon slučajeva koji uključuju zloporabu moći ili položaja od strane vladinih dužnosnika. Korupcija je i dalje bila ozbiljan problem, a većina slučajeva korupcije događala se prvenstveno u zdravstvenoj skrbi, na sveučilištima, u sudstvu i u poslovnom svijetu. Slučajevi korupcije u zemlji uključivali su gotovo sve segmente društva, gospodarstva i vlade, ali zakonski okvir za borbu protiv korupcije bio je uspostavljen. Broj slučajeva koje je USKOK istraživao značajno je porastao u usporedbi s prethodnim godinama. Tijekom godine USKOK je zaključio nekoliko slučajeva protiv istaknutih državnih službenika, sveučilišnih profesora, studenata, sudaca i drugih stručnjaka. U jednom od najpoznatijih slučajeva, 26. kolovoza Županijski sud u Rijeci osudio je kirurga Ognjena Šimića na devet godina zatvora zbog uzimanja mita između 1988. i 2006. godine od osamnaest pacijenata koji su trebali hitnu operaciju srca. To je bila najstroža kazna do danas dosuđena u slučaju korupcije. Šimić je pobjegao iz zemlje i navodno boravi u Bosni i Hercegovini, čije državljanstvo također ima, a po zakonu Bosne i Hercegovine ne može ga se izručiti.

Nakon što je USKOK proveo istragu, vlasti su tijekom godine podigle optužnicu protiv deset osoba, uključujući tri potpredsjednika Hrvatskog fonda za privatizaciju, pod optužbom za korupciju, primanje i davanje mita i zloporabu položaja. Još je jedan potpredsjednik Fonda bio pod istragom u operaciji pod nazivom Maestro. Suđenje dvojici optuženih započelo je 5. studenog, a suđenje ostaloj osmorici započelo je 10. studenog. Krajem godine oba su suđenja još bila u tijeku.

Državni bi dužnosnici po zakonu trebali prijaviti svoju imovinu. Većina se vladinih dužnosnika toga pridržavala, premda je bilo pitanja oko temeljitosti i učinkovitosti ovog sustava i netočnosti vezanih uz vrstu imovine koja se prijavljuje.

Zakonom je zajamčeno pravo pristupa javnosti vladinim podacima. Međutim, nevladine organizacije su se žalile da se zakon ne provodi učinkovito i djelotvorno. Nevladina organizacija GONG u rujnu je objavila rezultate istraživanja koji su pokazali da 78 posto vladinih institucija nije na vrijeme odgovaralo ili nije uopće odgovorilo na više od 50

posto od ukupno 168 zahtjeva za informacijama koji su im upućeni. Prema navodima GONG-a, 17 od 31 zasjedanja vlade u prvih šest mjeseci prošle godine bilo je djelomično zatvoreno za javnost, a u pet slučajeva dnevni red sjednica nije bio objavljen na službenoj web stranici vlade.

Tijekom godine USKOK je dovršio istragu o mogućoj nezakonitoj prodaji kuća srpskih izbjeglica velikih razmjera iz 2005. Godine, vladinoj Agenciji za promet nekretninama (APN), ali istraga nije donijela konačne rezultate. 14. svibnja upravni sud u Zagrebu presudio je da APN nije trebao vlasnicima Srbima dopustiti pristup APN-ovim dokumentima, pa tako ni kupoprodajnim ugovorima koji bi možda mogli otkriti nezakonito poslovanje. 28. listopada Ured državnog tužitelja odlučio je da se neće žaliti na ovu odluku na Vrhovnom суду. Jedna nevladina organizacija koja zastupa Srbe, vlasnike kuća, pripremala je parnicu koju je krajem godine trebala pokrenuti pred Europskim sudom za ljudska prava.

Poglavlje 4: Stav vlade o međunarodnoj i nevladinoj istrazi navodnih kršenja ljudskih prava

Niz domaćih i međunarodnih skupina za ljudska prava uglavnom je djelovalo bez vladinih ograničenja, istražujući i objavljajući svoje zaključke o ljudskim pravima. Vladini dužnosnici često su surađivali i odgovarali na njihove stavove.

Ured za suradnju s nevladinim organizacijama i ostala vladina ministarstva i uredi bili su aktivni u suradnji i promicanju nevladinih i vladinih nastojanja vezanih uz ljudska prava i civilno društvo. Centar za ljudska prava tijekom godine financiran je novčanim sredstvima UN-a i vlade.

Ured za ljudska prava glavno je vladino tijelo zaduženo za razvoj, koordinaciju i provedbu vladinih politika ljudskih prava. Premda ured nije imao ovlasti za istraživanje navodnih kršenja ljudskih prava, učinkovito je surađivao s nevladinim organizacijama i međunarodnom zajednicom u provedbi kampanja za podizanje svijesti, s ciljem promicanja ravnopravnosti spolova i ženskih prava, poticanja opće tolerancije i sprečavanja trgovine ljudima. Ured je također posredovao između vladinih ureda i građana koji su prijavili različite oblike kršenja ljudskih prava i pritužaba. Ured je također dodijelio dotacije nevladinim organizacijama za projekte rješavanja raznih problema vezanih uz ljudska prava. Financiranje je bilo odgovarajuće, a ured je surađivao s ostalim vladinim tijelima.

Tijekom godine Ured glavnog državnog tužitelja vršio je progon ratnih zločina koje su počinili Hrvati, uključujući nekoliko istaknutih slučajeva, te je nastavio suradnju s Haaškim sudom. Međutim, 4. lipnja se tužiteljica Haaškoga suda požalila da vlasta nije predala neke ključne dokumente koje je sud zatražio radi suđenja koja su u tijeku.

Županijski sud u Zagrebu donio je presudu u slučaju dvojice bivših generala Rahima Ademija i Mirka Norca, čiji je slučaj bio prvi koji je Haaški sud službeno premjestio u Hrvatsku radi suđenja u zemlji. 30. svibnja sud je oslobođio Ademija, a Norca osudio na sedmogodišnju zatvorsku kaznu jer nije sprječio i kaznio počinitelje zločina protiv srpskih zatvorenika tijekom vojne operacije 1993. godine. 26. rujna državni tužitelji žalili su se na oslobađajuću presudu za Ademija i dugotrajnu kaznu za Norca, kao i na njegovu oslobađajuću presudu po nekim točkama optužnice.

Poglavlje 5: Diskriminacija, društvena izolacija i trgovina ljudima

Zakonom je zabranjena diskriminacija temeljena na spolu, dobi, rasi, invalidnosti, jeziku ili društvenom statusu. Međutim, nastavljena je diskriminacija žena, pripadnika srpske nacionalnosti i Roma.

Žene

Silovanje, pa tako i silovanje od strane bračnog druga, smatra se zločinom za koji je predviđena kazna od jedne do deset godina zatvora. Međutim, prema navodima nevladinih organizacija, mnoge žene nisu prijavile silovanje ili silovanje od strane bračnog druga. Zakonom su predviđene duže zatvorske kazne za seksualno nasilje nad invalidnim osobama. Za slučajeve silovanja pod otegotnim okolnostima koja izazovu smrt ili trudnoću ili je pak žrtva maloljetna, kazne se kreću između tri i petnaest godina. Zbog društvenog pritiska i obilježenosti, silovanje i seksualno nasilje prijavljuju se u umanjenom obimu. Neke nevladine organizacije specijalizirane za seksualno nasilje i dalje su bile zabrinute zbog nepostojanja jedinstvene primjene uzimanja dokaza o silovanju ili jedinstvenog ginekološkog protokola za žrtve silovanja. Dostupnost službi za pomoć žrtvama, poput kriznih centara za žrtve silovanja, razlikovala se od zajednice do zajednice.

U prvih 11 mjeseci policiji je prijavljeno 75 silovanja i 20 pokušaja silovanja. Dužnosnici nevladine organizacije procijenili su da na svako prijavljeno silovanje dođu tri neprijavljeni; prosječno se na godinu dogodi 100 do 140 slučajeva seksualnog nasilja i silovanja. Druge vodeće ženske nevladine organizacije procijenile su da je broj neprijavljenih silovanja mnogo viši. U nevladinoj organizaciji Ženska soba izjavili su da žene često ne prijavljuju silovanje i silovanje od strane partnera jer nemaju dovoljno informacija o dostupnoj pravnoj zaštiti, jer se stide, boje se odmazde ili, u slučaju silovanja od strane partnera, boje se ekonomskih posljedica. Žene su često nerado prijavljivale silovanje, osobito silovanje od strane partnera, jer je to bilo teško dokazati na sudu i zbog toga što medicinsko osoblje, policija i sudstvo nisu bili obučeni za tretman žrtava. Ženske nevladine organizacije bile su mišljenja su da su kazne za silovanje od strane partnera preblage.

Nasilje nad ženama, uključujući nasilje od strane bračnog partnera, i dalje predstavlja problem. U Zakonu o nasilju u obitelji stoji da slučaj nasilja u obitelji može prijaviti i osoba koja nije žrtva, uključujući policiju. U skladu s tim zakonom, nasilje u obitelji smatra se prekršajem. Kazne se kreću u rasponu od 1.000 do 10.000 kuna ili do 60 dana zatvora. U skladu s kaznenim zakonom, počinitelji mogu dobiti do tri godine zatvora za isto djelo. Policijski dužnosnici uglavnom su nasilje u obitelji protiv žena klasificirali kao prekršaje, što je dovelo do minimalnih kazni. Minimalne kazne bile su osobito česte u slučajevima silovanja. Policijski službenici u većini gradova obučeni su za rješavanje nasilja u obitelji i brzu intervenciju, pružanje zaštite žrtvi i uklanjanje počinitelja iz obitelji. U seoskim područjima policijski su službenici općenito manje obučeni za rješavanje slučajeva obiteljskog nasilja.

Potpore žrtvama nasilja bila je ograničena. Većina službi financirala se uglavnom privatnim donacijama ali vlada je poduzela korake u rješavanju sve većeg broja slučajeva nasilja u obitelji. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova izjavila je da žene sada češće prijavljuju zlostavljanje, te da je njezin ured u prvih šest mjeseci primio više pritužbi na nasilje u obitelji (800) nego tijekom cijele 2007. godine (600).

Nevladine organizacije i lokalne vlasti vode petnaest skloništa, ali, prema riječima pravobraniteljice, samo je pet od njih trajno. 25. studenog vlada je potpisala ugovore sa

županijom, gradom i građanskim organizacijama o sufinanciranju skloništa i savjetovališta za žrtve nasilja u obitelji. Vlada je u 2009. godini namjeravala namijeniti 1,64 milijuna kuna za skloništa i savjetovališta. Žrtvama nasilja u obitelji bili su dostupni telefoni pomoći, savjetovanje i pravna pomoć.

Prostitucija je protuzakonita ali je veoma proširena i kažnjava se novčanom kaznom. Ženske organizacije tvrdile su da su prostitutke zlostavljane, stigmatizirane i javno ponižene. Bilo je dojava o trgovini ženama radi komercijalnog seksualnog iskorištavanja. Zakonom je zabranjeno seksualno uzinemiravanje na radnome mjestu. Međutim, problema je bilo. Prema navodima sindikata, problem je bio najizraženiji u tekstilnoj i kožnoj industriji, trgovini i ugostiteljstvu. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova i sindikati prijavili su da rade na slučajevima seksualnog uzinemiravanja, premda mnoge žene nisu željele ništa poduzeti u strahu od odmazde.

Žene su uglavnom bile na lošije plaćenim radnim mjestima od muškaraca. 23. siječnja Ekonomski institut iz Zagreba predstavio je studiju koja je pokazala da poslodavci ženama u projektu plaćaju 21 posto manje nego muškarcima iste dobi, radnog iskustva i obrazovanja. Istraživanje je također pokazalo da 25 posto zaposlenih žena ima sveučilišnu diplomu, za razliku od 16 posto zaposlenih muškaraca. U listopadu 2007. godine vladin Ured za ravnopravnost spolova objavio je studiju o diskriminaciji, koja je pokazala da je dvije trećine žena doživjelo neki oblik diskriminacije u potrazi za radnim mjestom. Kršenja prava tijekom razgovora za posao kretala su se od pitanja o njihovom bračnom statusu do planiranja trudnoće i primjedaba o njihovom fizičkom izgledu. Vlada je surađivala s nevladinim organizacijama na promicanju ravnopravnosti spolova. Međutim, nevladine organizacije i dalje su smatrali da vlada raspoređuje sredstva za njihove programe netransparentno, te da ne razmjenjuje informacije o novim procedurama na transparentan način. Premda su nevladine organizacije sudjelovale u izradi zakonodavstva koje promiče ravnopravnost spolova, smatrali su da je njihov utjecaj na krajnji rezultat ograničen.

Ured za ravnopravnost spolova odgovoran je za provedbu Zakona o ravnopravnosti spolova i izradu vladine politike spolova. Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova nadzire provedbu tog zakona, uključujući predavanje obveznih akcijskih planova za državne ustanove i javna poduzeća. 15. srpnja na snagu je stupio novi zakon o ravnopravnosti spolova. Novi zakon uključuje kvote kojima bi se trebala povećati zastupljenost žena u politici. Sukladno tom zakonu, na popisu kandidata svake političke stranke do trećih izbora od sada, na lokalnoj i nacionalnoj razini, kao i na izborima za europski parlament, treba postići udio od najmanje 40 posto žena. Tijekom godine izvještavanja samo deset posto zastupnica u lokalnim tijelima bile su žene. Političke stranke, državna tijela, lokalne vlasti, poslodavci i mediji mogu biti kažnjeni novčanom kaznom zbog kršenja novoga zakona.

Međutim, lokalne nevladine organizacije tvrdile su da su kazne preniske da bi bile učinkovite i da je vlada prije rijetko provodila prethodne zakone s kvotama.

Djeca

Vlada je uglavnom bila predana pravima i dobrobiti djece.

Tijekom godine vlada je poduzela korake za poboljšanje prava nacionalnih manjina na obrazovanje na vlastitom jeziku. 16. svibnja Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta objavilo je obrazovne standarde na nivou države, koji detaljno definiraju uvjete organiziranja obrazovanja manjina i višu razinu pravne sigurnosti manjinama od onih

navedenih u Ustavnom zakonu o nacionalnim manjinama. U lipnju je ministarstvo osnovalo zaseban odjel za manjine.

Premda je obrazovanje besplatno i obvezno do kraja osmog razreda, romska djeca nailazila su na brojne prepreke u nastavku školovanja, uključujući diskriminaciju u školama i nedostatak potpore obitelji. Broj romske djece uključene u predškolski odgoj u školskoj godini 2008/2009. porastao je s 509, koliko ih je bilo 2007. godine, na 595.

Statistike za osnovne škole na nivou države nisu bile dostupne, ali Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta izvjestilo je da se u Međimurju, kraju s najvećim postotkom romske populacije, broj novih učenika Roma povećao na 1.421, sa 1.360 prethodne godine.

Statistike za još tri županije s visokim postotkom romske populacije pokazale su prosječno povećanje od 10 posto. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta to je povećanje pripisalo poticajima vladinog akcijskog plana pod nazivom Desetljeće za Rome, kojim je predviđena mjesecna stipendija u iznosu od 500 kuna za učenike srednjih škola i tisuću kuna za studente. Vlada je podijelila 265 stipendija učenicima srednjih škola romske nacionalnosti, 110 više nego prethodne školske godine. Međunarodne organizacije i lokalne nevladine organizacije izvjestile su kako na sjeveru zemlje školske vlasti i dalje odvajaju romsku djecu u odvojene razrede lošije kvalitete. 17. srpnja Europski sud za ljudska prava odbio je prigovor roditelja petnaestero romske djece da je svrstavanje romskih učenika u zasebne razrede u nekoliko osnovnih škola na sjeverozapadu Međimurske županije diskriminirajuće. Sud je zaključio da škole nisu djecu odvojile samo zato što su romske nacionalnosti, nego su ih odvojile dok ne usavrše jezik do te mjere da se mogu pridružiti redovitim razredima.

Bilo je problema sa zlostavljanjem djece, uključujući seksualno zlostavljanje. Tijekom godine policija je zaprimila dojave o sljedećim vrstama incidenata u kojima su žrtve bila djeca i maloljetnici: 57 dojava o seksualnom napastovanju maloljetnika, 157 dojava o bludnim radnjama nad djecom ili maloljetnim osobama, 42 dojave o zloporabi djece u pornografske svrhe i pet dojava o svodništvu nad djecom. Podaci o presudama donesenim za slična djela počinjena tijekom godine nisu bili dostupni do kraja godine. Ured pravobraniteljice za djecu izvjestio je o 609 novih pritužbi o pojedinačnim kršenjima dječjih prava do kraja kolovoza. Taj ured svake godine bilježi sve veći broj dojava, djelomično zahvaljujući intenzivnjem pojavljivanju pravobraniteljice u medijima.

15. lipnja Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, u suradnji s Vijećem Europe, pokrenulo je kampanju sprečavanja tjelesnog kažnjavanja. Kampanja je usmjerena na obitelji, škole, dječje domove i popravne domove.

Država ne vodi službenu statistiku o dječjim brakovima. Međutim, socijalne službe smatraju da je taj problem prisutan u romskoj zajednici. Brakovi po običajnom pravu među partnerima u dobi od šesnaest godina i više bili su česti, a često su bili uzrokovani trudnoćom. Ti su brakovi katkad i službeno sklopljeni kad su partneri postali punoljetni. Trgovina ljudima

Zakonom su zabranjeni svi oblici trgovine ljudima. Međutim, zemlja je bila izvorišna, odredišna i tranzitna zemlja u trgovini ženama i djecom.

Hrvatska je uglavnom tranzitna zemlja za žene i djevojke kojima se trgovalo iz zemalja istočne Europe i Balkana u ostale dijelove Europe radi prostitucije i radnog iskorištavanja. Zemlja je također bila izvorišna i odredišna zemlja za žene žrtve trgovine ljudima. U prosincu je vlada izvjestila da je tijekom godine identificirano sedam žena žrtava trgovine. Tri žrtve bile su Hrvatice, tri Bosanke i jedna Srpskinja. Četiri žrtve bili su

muškarci kojima se trgovalo u svrhu radnog iskorištavanja. Jedna je žrtva bila žena koju su također radno iskorištavali, dok su trima ženama trgovali radi seksualnog izrabljivanja. Vlada je izvjestila da su žrtve surađivale s policijom i nevladinim organizacijama u istrazi.

Nedavni trendovi upućuju na to da su u najvećoj opasnosti od trgovine ljudima žene u dobi od dvadeset do trideset godina. Neslužbeni podaci pokazali su da su za trgovinu ljudima odgovorne domaće i transnacionalne skupine organiziranog kriminala. Žrtve su bile izložene nasilju, zastrašivanju, zadržavanju dokumenata i prijetnjama trgovaca.

Trgovina ljudima zakonom je definirana kao zaseban zločin od ropstva i predviđene su kazne od jedne do deset godina zatvora za trgovce ljudima. Minimalna kazna za zločin trgovine maloljetnicima je pet godina zatvora. Ako zločin počini zločinačka organizacija i uslijed toga dođe do smrti, kazna se kreće od pet godina do doživotnog zatvora.

Zakonom su predviđene kazne u trajanju od tri mjeseca do tri godine zatvora za korištenje usluga žrtava trgovine ljudima.

Do listopada je MUP uhitio i pokrenuo kazneni postupak protiv deset osoba. vlada je izvjestila o dvije konačne osude za trgovinu ljudima protiv tri osobe, u kojima je sud optužene osudio na zatvorske kazne u rasponu od jedne godine do 18 mjeseci. Tijekom godine vlada je također podigla tri optužnice protiv sedam osoba.

Vlada ima nacionalni odbor za suzbijanje trgovine ljudima i nacionalnog koordinatora za pitanja trgovine ljudima, koji je također na čelu vladinog Ureda za ljudska prava. Među agencijama odgovornim za suzbijanje trgovine ljudima nalaze se Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo pravosuđa, MUP, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo socijalne skrbi, Ministarstvo obrazovanja i sporta i Ured državnog tajnika. Policija je sudjelovala u međunarodnim istragama putem regionalnog ureda Inicijative za suradnju u jugoistočnoj Evropi (SECI) u Bukureštu. Policija je nastavila surađivati s kratkoročnim i dugoročnim savjetnicima iz Njemačke i Austrije. Osim toga, policija je imala aktivnu ulogu u radnoj skupini *Mirage* regionalnog centra SECI, te je izvjestila o čvrstoj suradnji s EUROPOL-om i Interpolom u borbi protiv trgovine ljudima.

Nije bilo izvještaja o upletenosti vladinih dužnosnika u trgovinu ljudima.

Tijekom godine vlada nije deportirala ni kažnjavala žrtve trgovine ljudima, te je surađivala s nevladinim organizacijama i s misijom Međunarodne organizacije za migracije (IOM), te ponudila svu potrebnu pomoć žrtvama. Premda zakon kriminalizira međunarodnu prostituciju i neovlašteni prelazak granice, žrtve trgovine ljudima izuzete su od progona. Isto tako, zakon vlastima dopušta da prostitutke strane državljanke prekršajno prijavi i započne postupak deportacije ukoliko ne ispunjavaju zakonske zahtjeve za ostanak u zemlji, ali žrtve trgovine ljudima izuzete su od deportacije.

Vlada ima zakonski okvir kojim osigurava pomoć žrtvama, a žrtvama su bile dostupne i popratne usluge. Vlada je nastavila financirati skloništa za žrtve trgovine ljudima, odrasle i maloljetnike. Hrvatski crveni križ je u suradnji s vladom vodio četiri prihvatališta za žrtve. Vlada je pomagala svim žrtvama, a pomoć je pružala u suradnji s lokalnim nevladinim organizacijama i IOM-om. Tijekom godine vlada je zajedno s Europskom unijom sufinancirala program Pomoći u zajednici za obnovu, razvoj i stabilizaciju, vrijedan milijun eura. Tim je programom edukacije o trgovini ljudima obuhvaćeno 314 osoba, uključujući socijalne radnike, zdravstvene djelatnike, policijske dužnosnike i vladine odvjetnike.

Zakon o strancima regulira status stranih žrtava trgovine ljudima. Zakon definira metode identifikacije i opseg pomoći, te tijela zadužena za pružanje pomoći žrtvama. Zakonom je utvrđeno „razdoblje razmatranja“ za odrasle žrtve u trajanju od 30 dana, a za maloljetnike u trajanju od 90 dana. Zakon predviđa različite oblike pomoći koje treba pružiti stranim žrtvama, uključujući siguran smještaj, finansijsku pomoć, obrazovanje i obuku, pomoć vezanu uz zapošljavanje, i tako dalje. Zakon također predviđa privremene boravišne dozvole, za početak od šest mjeseci do godinu dana, koje se mogu prodlužiti na temelju procijenjene potrebe.

Vlada je nastavila emitirati kampanju osvješćivanja javnosti snimljenu prethodnih godina, te je nastavila pomagati vrući telefon jedne nevladine organizacije, alternativna skloništa i dva tradicionalna skloništa. Vladine kampanje bile su usmjerenе na djecu i odrasle kao potencijalne žrtve, dok je jedna druga kampanja bila usmjerena na potencijalne klijente žrtava trgovine. Godišnji *Izvještaj o trgovini ljudima* State Departmenta možete pronaći na adresi www.state.gov/g/tip.

Osobe s invaliditetom

Zakonom je zabranjena diskriminacija osoba s invaliditetom pri zapošljavanju, obrazovanju, pružanju zdravstvenoj skrbi i u pružanju ostalih javnih usluga. Međutim, diskriminacije je bilo.

Vlada je imala 10 savjetničkih centara koji su pružali pomoć osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima. Tijekom godine vlada je na Zavodu za zapošljavanje otvorila poseban odjel za osobe s invaliditetom, s ciljem povećanja stope zapošljavanja. Tijekom godine ukupno je zaposleno tisuću dvjesto šezdeset sedam osoba s invaliditetom, a nezaposlenih je bilo pet tisuća sedamsto tri. To je malo smanjenje u odnosu na prethodne godine. Analitičari Zavoda za zapošljavanje to su smanjenje pripisali padu globalnog i nacionalnog gospodarstva tijekom godine.

9. lipnja sabor je imenovao prvog pravobranitelja za osobe s invaliditetom. U rujnu je otvoren ured pravobranitelja u Zagrebu, a u listopadu je zaposleno i drugo osoblje.

Tijekom godine saborska zastupnica Vesna Škulić nastavila je kritizirati nedovoljnu transparentnost u upravljanju vladinim fondom za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje, te nedovoljan napredak u zapošljavanju osoba s invaliditetom izvan Zagreba. Dodjeljivanje osobnih pomoćnika osobama s teškim invaliditetom i dalje je ostalo na razini pilot projekta, ali broj korisnika udvostručio se na 300.

Broj osoba s mentalnom retardacijom u ustanovama nije se smanjio, unatoč nekim nastojanjima razvoja alternativnih rješenja unutar zajednice. Po zakonu nezaposleni roditelji djece s invaliditetom dobivaju 2.200 kuna mjesečne naknade. Zakonom je zajamčena i naknada obiteljima udomitelja.

Zakonom je propisan pristup zgradama za osobe s invaliditetom. Međutim, vlada nije uvijek provodila ove odredbe, a zakon nije propisao da se objektima koji nemaju pristup on mora napraviti. Zbog toga je pristup javnim objektima bio ograničen.

Nacionalne/rasne/etničke manjine

Ustavom je zajamčena zaštita od diskriminacije svim manjinama. Međutim, i dalje je dolazilo do otvorene diskriminacije pripadnika srpske i romske manjine.

U dalmatinskom zaledu i središnjem dijelu zemlje i dalje je bilo incidenata koji su uključivali pljačku, fizičke prijetnje, usmene pogrde i ispisivanje grafita na nekretninama u vlasništvu Srba. Međunarodne organizacije izvijestile su da je učestalost i težina

slučajeva nasilja nad pripadnicima srpske nacionalnosti smanjena u većem dijelu zemlje, osim u zaleđu Zadra i Šibenika, gdje je stanje ostalo nepromijenjeno.

26. ožujka skupina od osam mladića bacala je kamenje i vrijeđala pripadnike srpske nacionalnosti u selu Buković u benkovačkom kraju. Jednom su seljaku prijetili nožem i zahtijevali da im da novac. Razbili su prozore u nekim kućama i spalili sjenik jednog seljana. Policija je pronašla svih osam počinitelja i optužila ih za kaznena djela „nasilnog ponašanja“ i „kršenja prava na nepovredivost doma“

U svibnju su mediji naširoko izvještavali o incidentu u Vukovaru u kojem je sudjelovalo trideset nogometnih navijača hrvatske nacionalnosti, koji su napali skupinu navijača srpskog nogometnog kluba. Napadači su prekinuli sastanak i počeli bacati boce i kamenje na navijače srpskog tima. Napadači su ozlijedili šest osoba, među njima i dvojicu policajaca koji su došli osigurati red, te jednu dvanaestogodišnju djevojčicu, koja je poslije hospitalizirana zbog ozljeda glave. Policija je uhitila dvojicu napadača. Bilo je usmenih provokacija prema pripadnicima srpske nacionalnosti u središnjem i južnom dijelu zemlje. Na primjer, u svibnju je Hrvat iz sela Švračica u blizini Gline vrijeđao jednog Srbina iz sela Dragotin koji je čekao autobus. Napadač je rekao da je žrtvi trebalo prosvirati glavu, te mu je pokušao poderati košulju. Policija je provela istragu i izvjestila o incidentu, ali nije bilo podataka o tome jesu li protiv krivca pokrenute zakonske mjere. Lokalne nevladine organizacije i policija uočili su navijače koji su krajem svibnja isticali pronacističke ustaške simbole i izvikivali uvredljive slogane, poput „Ubij Srbina“ na koncertu kontroverznog ultradesničarskog pjevača Thompsona u Zagrebu. Zagrebačke gradske vlasti, koje su sufinancirale koncert, naknadno su kritizirale isticanje ustaške ikonografije na tom događaju. Prekršajni sud u Zagrebu u srpnju je kaznio mladića kaznom od 1.600 kuna zbog nošenja kape s ustaškim simbolom na koncertu.

20. siječnja na zidu kuće u vlasništvu pripadnika srpske nacionalnosti u Pakoštanama blizu Zadra osvanuli su uvredljivi grafiti: „Srbe na vrbe“ i „Ubij Srbina“, a vandali su na njegov automobil sprejem ispisali slovo U. Policija je provela istragu i nastavila obilaziti kuću nekoliko dana nakon tog događaja, ali nije pronašla počinitelje. Slične poruke osvanule su i na zidu novoobnovljene kuće srpske obitelji u Bastajskim Brđanima u blizini Pakraca u središnjem dijelu zemlje. Kuća nije bila nastanjena.

U svibnju su vlasti sa županijskog suda prebacile na općinski sud u Požegi slučaj iz srpnja 2007. godine kad su dva mladića uhićena zbog vrijeđanja i fizičkog zlostavljanja dvoje srpskih povratnika i pokušaja podmetanja požara u njihovoј kući dok su oni bili unutra. Na općinskom su sudu tužitelji ovo djelo prekvalificirali iz pokušaja ubojstva u nanošenje teških ozljeda. U rujnu je suđenje bilo u tijeku, ali od svibnja nije bila zakazana nijedna rasprava.

Vlasti nisu postigle nikakav daljnji napredak u pronalaženju osumnjičenih za podmetanje bombe pod vozilo u vlasništvu Srbina iz rujna 2007. godine.

Nastavljena je diskriminacija pripadnika srpske nacionalnosti na nekoliko područja, uključujući pravosuđe, zapošljavanje i smještaj. Pripadnici srpske nacionalnosti u područjima pogodenim ratom i dalje su bili predmet maltretiranja i diskriminacije.

Lokalne vlasti katkad nisu htjele zaposliti kvalificirane Srbe, čak i kad se nijedan Hrvat nije prijavio za određeno radno mjesto.

Šest godina nakon donošenja Ustavnog zakona o nacionalnim manjinama, vlasti nisu provodile njegove odredbe o proporcionalnom zapošljavanju manjina u javnom sektoru

na područjima gdje manjine čine najmanje 15 posto stanovništva. Pripadnici srpske nacionalnosti, najveće manjine, najviše su bili pogodeni sporom provedbom tog zakona. U kolovozu je Srpski demokratski forum (SDF) izvjestio o kontinuiranoj diskriminaciji pripadnika nacionalnih manjina koji se žele zaposliti u državnoj službi, upravi i pravosudu. Istraživanje SDF-a provedeno od travnja do kolovoza pokazalo je da je broj Srba zaposlenih u lokalnoj upravi i javnim službama ostalo na razini sličnoj onoj iz njihova prethodnog istraživanja iz 2006. godine. Na primjer, u Glini, u središnjem dijelu zemlje, Srbi su činili 29 posto stanovništva, ali samo je 2 posto Srba bilo zaposleno u lokalnim državnim službama i upravi. U Kninu, gradu s 21 posto srpskog stanovništva, samo 6 posto Srba bilo je u državnoj službi. Rezultati istraživanja razlikovali su se samo u istočnoj Slavoniji. U Vukovaru Srbi čine 33 posto stanovništva, ali u lokalnoj državnoj službi i upravi bilo ih je 36 posto. U rujnu su se dužnosnici SDSS-a žalili na nedostatak jasnih i preciznih mjera u usvajanju akcijskog plana za provedbu Ustavnog zakona o nacionalnim manjinama. Od otprilike 21.200 državnih službenika zaposlenih na nacionalnoj razini 2007. godine, otprilike 3 posto bili su pripadnici nacionalnih manjina, dok u ukupnom broju stanovništva manjine čine 7,5 posto. 2007. godine pripadnici manjina činili su gotovo 4.000 ili 6 posto državnih službenika na razini županije.

Državno vijeće za nacionalne manjine tijekom godine dobilo je 41,5 milijuna kuna za kulturne programe manjinskih udruga, što je 15 posto više nego 2007. godine.

Zakonom je zajamčeno da kod imenovanja sudaca na područjima gdje manjine čine značajan postotak u stanovništvu treba imati u vidu zastupljenost manjina. Prema izvještaju OEES-a iz 2007. godine, otprilike 4 posto sudaca u zemlji bili su pripadnici manjina, od toga je Srba bilo samo 2,5 posto. U izvještaju se napominje da su se pripadnici manjina trebali pozivati na svoj status manjina tijekom procesa odabira, kako bi iskoristili ovu zakonsku odredbu.

U studenom je SDSS naveo osam slučajeva pripadnika srpske nacionalnosti koji su se kandidirali za položaj sudaca na upravnom, trgovackom i županijskom судu i dvoje koji su se kandidirali za vježbenike na županijskim sudovima. Prema navodima SDSS-a, sudovi su odbili kandidate unatoč njihovim kvalifikacijama. Unatoč nedovoljnem broju sudaca pripadnika manjina u zemlji, njihove su funkcije ili poništene ili popunjene drugim kandidatima.

I dalje je bilo problema s društvenim nasiljem, uznemiravanjem i diskriminacijom Roma. Premda su se pri popisu stanovništva 2001. godine samo 9.463 osobe deklarirale kao Romi, dužnosnici i nevladine organizacije procijenile su da ima između trideset i četrdeset tisuća Roma u zemlji.

Romi su bili suočeni s mnogim preprekama, uključujući jezične prepreke, nedostatak obrazovanja, činjenicu da mnogi nemaju državljanstvo i osobne dokumente, visoku stopu nezaposlenosti i široku diskriminaciju. Mnoge Romkinje posjeduju ograničeno znanje hrvatskog jezika. Nevladine organizacije Roma su 2007. godine procijenile da 25 posto Roma nema dokumente o državljanstvu i stoga ne mogu ostvariti socijalne naknade, zaposlenje, pravo glasa i povrat imovine. Prema Vijeću Europe, samo 6,5 posto imalo je stalni posao, dok je Ministarstvo socijalne skrbi procijenilo da 20.000 do 30.000 Roma prima neki oblik socijalne pomoći. U izvještaju UNDP-a iz 2006. o društvenoj izolaciji, procjenjuje se da, premda Romi čine manje od jedan posto stanovništva, među primateljima socijalne pomoći ima 13,6 posto Roma. Na nacionalnoj razini vlada je radila na povećanju stope zapošljavanja Roma, osiguravajući dvogodišnju plaću poslodavcima

koji zaposle radnike Rome. 12. listopada vlada je izvijestila da je od 2005. do 2008. godine novčani iznos vlade za poboljšanje života Roma u zemlji povećan šest puta. Sredstava su se povećala sa 2,7 milijuna kuna na 17 milijuna kuna na godinu. Tijekom godine vlada je sa 167.000 eura sufinancirala program Europske komisije posvećen obnovi infrastrukture u Međimurju, gdje Romi čine 6 posto stanovništva. Vlada i EU također su potpisali sporazum vrijedan 3,2 milijuna eura o obnovi infrastrukture u još tri općine u istoj regiji.

Katkad su i Hrvati bili mete međunacionalnog nasilja. U veljači su učenici srpske srednje škole oštetili učenički dom u Borovu, u predgrađu Vukovara. Vandali su razbili 20 prozora i ulazna vrata. Također su prijetili učeniku Hrvatu, vrijeđali pokojnog predsjednika Franju Tuđmana i pjevali „Ovo je Srbija“. Policija je identificirala i uhitila nekoliko maloljetnika. Zamjenik premijera Slobodan Uzelac, po nacionalnosti Srbin, osudio je ovo nasilje. Mjesec dana kasnije, u znak odmazde, otprilike petsto nogometnih navijača iz Zagreba i drugih dijelova zemlje stiglo je u Vukovar autobusima i hodalo gradom izvikujući uvredljive sloganе.. Izvikivali su „Ubij Srbina“ i „Hrvatska mati, Srbe ćemo klati“. Nazočnost velikog broja policajaca spriječila je bilo kakvo fizičko nasilje.

25. rujna FIFA je kaznila Hrvatski nogometni savez (HNS) kaznom od 30.000 Švicarskih franaka zbog rasističkog ponašanja nekih hrvatskih navijača na nogometnoj utakmici protiv Engleske, odigranoj 10. rujna. Hrvatski navijači nazivali su crnog britanskog igrača „majmunom“ i zadirkivali ga „majmunskim glasanjem“. Čelnik HNS-a izjavio je da je taj čin bio neprihvatljiv i pozvao navijače da se prestanu ovako uvredljivo ponašati. HNS je prethodno bio kažnjen sa 12.500 eura zbog rasističkog ponašanja u utakmici protiv Turske u lipnju.

Ostala društvena zloporaba i diskriminacija

Bilo je maltretiranja i diskriminacije homoseksualaca.

28. lipnja dvije osobe napale su aktiviste Iskoraka i Kontre (nevladine organizacije koje promiču prava homoseksualaca) izvan njihovih ureda, nakon godišnje parade *Gay pride*. Međutim, ruta kojom se kretala parada bila je dobro čuvana i policija je brzo udaljila one koji su pokušali prekinuti mimohod. Osim toga, policija je istraživala napad na tri građana Kosova koji su slavili izvan zone parade. Policija je identificirala napadače i optužila ih za kaznena djela, premda je bilo izvještaja da se policija prema žrtvama ponašala s nepoštovanjem.

Sud je 25. veljače osudio muškarca na 14 mjeseci zatvora i psihijatrijsko liječenje zbog napada na talijanskog senatora Gianpaola Silvestrija nakon *Gay pride* parade 2007. godine. To je bio prvi slučaj da je sud osudio nekoga za zločin iz mržnje otkako je sabor 2006. godine uveo ovu vrstu zločina u kazneni zakon. Organizatori *Gay* parade pozdravili su ovu osudu, ali su se žalili da policija nije podnijela kaznene prijave protiv ostalih napadača.

Društvena diskriminacija protiv homoseksualaca često se manifestirala u obliku vrijeđanja, stereotipnih šala i društvenih predrasuda.

Sabor je 21. srpnja donio zakon o suzbijanju diskriminacije, krovni zakon koji se bavi diskriminacijom temeljenom na velikom broju osnova, uključujući rasnu osnovu, nacionalnu, spolnu, jezičnu, politička uvjerenja, imovinu, pripadnost sindikatu, invalidnost i drugo. Katolička crkva i druga vjerska tijela snažno su se usprotivila jednom poglavljju novog zakona jer su vjerovala da ono otvara mogućnost za gay brakove i daje

mogućnost *gay* parovima da posvajaju djecu, premda u zakonu te mjere nisu izravno navedene. Ovaj zakon trebao je stupiti na snagu u siječnju 2009. godine. Novim zakonom također je predviđen veći broj osoblja i veća finansijska sredstva za Ured pravobranitelja za ljudska prava, koji je odgovoran za provedbu novog zakona.

Društvena diskriminacija osoba oboljelih od HIV-a i side i dalje je predstavljala problem. Hrvatska udruga za HIV (HUHIV) prijavila je da zubari i liječnici opće prakse često odbijaju liječiti HIV pozitivne pacijente, a neke su bolnice odgodile operacije jer liječnici nisu htjeli operirati. Ako HIV pozitivan pacijent nije prošao kroz bolnicu za zarazne bolesti, često je trebao čekati liječenje, a operacija se mogla odgađati u nedogled. Bilo je navoda o tome da su centri za transplantaciju odbili staviti na svoje popise potencijalnih primatelja organa pacijente oboljele od HIV-a.

Predstavnici HUHIV-a izjavili su da je problem u nedostatku javne pomoći, kao što su vruće linije za HIV pozitivne pacijente. Prema navodima UN-ove Tematske skupine za HIV/sidu, analiza zakona vezanih uz HIV pokazala je da sadrže diskriminirajuće odredbe. Ta je skupina navela zakonske odredbe kojima se zahtijeva: testiranje pod medicinskim nadzorom za određena zanimanja i u određenim slučajevima, uključujući zatvorenike, te ograničenja obavljanja određenih poslova za HIV pozitivne osobe. Prema toj analizi, većina slučajeva diskriminacije događa se izvan dosega zakonodavstva ili zbog nedovoljnog provođenja zakona o privatnosti, nedostatka odgovarajuće medicinske skrbi i diskriminacije u školi ili na radnome mjestu.

Poglavlje 6: Prava radnika

a. Pravo udruživanja

Po zakonu radnici imaju pravo osnivati sindikate ili se uključivati u sindikate po vlastitom izboru, i radnici su u praksi prakticirali to pravo. Otpriklike 50 posto radnika bilo je učlanjeno u sindikate. Međutim, nisu svi sindikati bili povezani jedni s drugima i ovaj postotak može se razlikovati. Sindikati su općenito bili neovisni o vladu i političkim strankama.

Pravo na štrajk zajamčeno je zakonom, uz neka ograničenja, i radnici su to pravo koristili tijekom godine. Štrajk nije dopušten pripadnicima oružanih snaga i policije ni zaposlenima u državnoj upravi i javnim službama. Radnici smiju štrajkati nakon isteka ugovora ili u specifičnim situacijama koje se spominju u ugovoru, ali samo nakon što prođu postupak posredovanja. Kad pregovaraju o novom kolektivnom ugovoru, radnici moraju proći proces posredovanja prije nego što stupe u štrajk zbog novog ugovora. Radnici i uprava moraju se dogovoriti tko će biti posrednik u slučaju da spor dospije do faze posredovanja. Ako se utvrdi da je štrajk nezakonit, svi sudionici mogu biti otpušteni dok će se sindikat smatrati odgovornim za nastale štete.

b. Pravo na organiziranje i kolektivno pregovaranje

Pravo na kolektivno pregovaranje i na organiziranje zajamčeni su ustavom i zakonom, a radnici su ta prava koristili u praksi, premda su neki međunarodni promatrači izvijestili da neki poslodavci nisu uvijek podržavali ovo pravo.

Diskriminacija sindikalista zakonom je zabranjena i sindikatima je izričito dopušteno boriti se protiv otkaza na sudu. Međutim, bilo je slučajeva maltretiranja i otpuštanja koji su bili povezani s članstvom u sindikatu. Općenito je neučinkovitost sudskega sustava ozbiljno odvratila građane od pokušaja da zadovoljštinu potraže putem pravosuđa.

Ne postoje slobodne trgovinske zone.

c. Zabrana prisilnog rada

Bilo kakav prisilni rad zabranjen je zakonom, što se odnosi i na prisilan dječji rad; no, tijekom godine bilo je dojava o trgovini odraslim ljudima u svrhu prisilnog rada.

d. Zabранa dječjeg rada i minimalna dob za zapošljavanje

Postoje zakoni i pravila koji štite djecu od izrabljivanja na radnome mjestu i osiguravaju prihvatljive radne uvjete. Premda je vlada većinom učinkovito provodila te zakone i pravila, dječji je rad i dalje predstavlja problem.

U 2007. godini, posljednjoj godini za koju postoje dostupni podaci, Državni inspektorat rada zabilježio je 163 kršenja zakona o radu vezana uz osamdeset devetero djece mlađe od 17 godina. Od tih kršenja u jednom je bilo riječi o djetetu mlađem od 15 godina.

Kršenja su se dogodila uglavnom u ugostiteljstvu, turizmu, maloprodaji, prehrambenoj industriji, uslužnoj djelatnosti i građevini.

Djeca se mogu zaposliti s petnaest godina, a Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva u suradnji s pravobraniteljicom za djecu i državnim inspektoratom bilo je zaduženo za provedbu te odredbe. Maloljetnici mlađi od petnaest godina mogu raditi ako dobiju prethodno odobrenje Inspektorata rada i ukoliko se utvrdi da na poslu neće fizički ni psihički trpjeti. Odobrenje se obično traži za snimanje scena za film ili pokuse u kazalištu. Radnici mlađi od osamnaest godina ne smiju raditi prekovremeno, noću, niti u opasnim uvjetima.

Zakonom su zabranjeni najgori oblici dječjeg rada, uključujući trgovinu djecom u svrhu seksualnog izrabljivanja i rada. Državna pravobraniteljica za djecu koordinira državne programe za sprečavanje izrabljivanja djece i izvlačenje djece iz situacija u kojima su izrabljena. Državni inspektorat rada zapošljava 102 inspektora čija je dužnost inspekcija nezakonitog zapošljavanja maloljetnika. Inspektorat sve slučajeve kršenja zakona koji uključuju maloljetnike proslijedi uredu pravobraniteljice za djecu.

e. Prihvatljivi uvjeti rada

Minimalna plaća koju je vlada utvrdila iznosi 2.100 kuna na mjesec, a neto plaća se kreće između 1.400 i 1.500 kuna, ovisno o olakšicama i ona ne osigurava pristojan životni standard zaposlenoj obitelji. Vladine statistike iz kolovoza pokazuju da je prosječna plaća iznosila 5.167 kuna, a minimalni troškovi života četveročlane obitelji u unajmljenom stanu iznosili su 6.294 kune. Inspektorat rada zadužen je za poštivanje minimalne plaće, dok Ministarstvo financija utvrđuje njezin iznos.

Neisplaćivanje i kašnjenje plaća i dalje je predstavljalo problem, kao i neplaćanje prekovremenih sati ili rada na blagdane. Prema navodima Državnog inspektorata rada, po zakonu više nije obvezno bilježiti broj osoba koje nisu primile plaću. Međutim, radnici imaju pravo pokrenuti sudski postupak protiv poslodavaca koji svojim zaposlenicima nisu isplatili plaće. Na temelju podataka dobivenih iz raznih izvještaja, inspektorat je zaključio da u 2007. godini najmanje 1.761 zaposlenik nije primio plaću za svoj rad, a to je zadnja godina za koju postoje dostupni podaci.

Inspektorat rada izvijestio je da je 2007. godine bio zabranjen rad na najmanje trideset dana za 344 poslodavca. Kršenja radnog prava uključivala su nezakonito zaposlene radnike i strance koji nisu imali radne dozvole, radnike koji nisu prijavljeni u mirovinski fond i radnike koji nisu prijavljeni na Zavod za zdravstveno osiguranje. Inspektorat rada izvijestio je da, premda su njegovi službenici uvelike povećali broj inspekcija i izvještavanje o prekršajima, sudovi nisu kažnjavali kršenja u skladu s težinom prekršaja, i stoga inspektorat nije uspio potaknuti snažnije promjene na tom polju.

Zakonom je zajamčen uobičajeni radni tjedan u trajanju od 40 sati. Radnici imaju pravo na dnevni odmor u trajanju od 30 minuta, na jedan dan odmora tjedno i na najmanje četiri tjedna plaćenog godišnjeg odmora na godinu. Zakonom je predviđeno pravo radnika na pedeset posto više plaćeni prekovremeni rad i prekovremeni je rad ograničen na 8 sati tjedno. Inspektorat rada treba obavijestiti ukoliko pojedinac prekovremeno radi više od četiri uzastopna tjedna, više od 12 tjedana tijekom kalendarske godine ili ako prekovremeni rad svih zaposlenika određenog poslodavca prelazi 10 posto ukupnih radnih sati u određenom mjesecu. 2007. godine Inspektorat je obradio 16,481 slučajeva kršenja zakona o radu. Nakon obrade, inspektorat je 6.484 prekršaja uputio na prekršajni sud. Prekršaji su uključivali kršenja ugovora o radu, isplata i godišnjih odmora, te neplaćeni i neprijavljeni prekovremeni rad. U 2007. godini vlasti su poslale 57 kaznenih postupaka protiv poslodavaca na općinske uredе državnih tužitelja. Trudnice, majke djece mlađe od tri godine i samohrani roditelji djece mlađe od šest godina mogu raditi prekovremeno samo ako svojevoljno daju pisani pristanak na obavljanje takvog posla. Vlada je uspostavila zdravstvene i sigurnosne standarde koje je provodilo Ministarstvo zdravstva. Inspektorat ministarstva ovlašten je za provedbu zdravstvenih i sigurnosnih zakona na radnome mjestu. U praksi, mnoge industrije često nisu zadovoljile standarde zaštite radnika. 2007. godine inspektorat je pokrenuo 1.913 zahtjeva za prekršajnim postupkom koji ukupno pokrivaju 3.909 kršenja sigurnosnih standarda. Tijekom 2007. godine prekršajni su sudovi dosudili 1.118 prekršaja, od kojih su dva proglašena kaznenim djelom i prebačena na sud. Sudovi su odbacili 450 prijavljenih kršenja zbog nastupa zastare. Radnici se po zakonu mogu maknuti iz opasnih uvjeta i putem suda tražiti pomoć ako smatraju da su zbog toga dobili otkaz. Međutim, prema navodima državnog inspektorata, radnici nisu koristili ovo pravo u praksi i obično su prijavljivali poslodavce tek nakon što su ostali bez posla.